

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 005:336.225(478)(043)

ȚURCANU IGOR

**MANAGEMENTUL ADMINISTRĂRII FISCALE PRIN PRISMA
CONFORMĂRII VOLUNTARE**

521.03 – ECONOMIE ȘI MANAGEMENT ÎN DOMENIU DE ACTIVITATE

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2024

**Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale ASEM
departamentului „Management și Antreprenoriat”
al Academiei de Studii Economice din Moldova**

Conducător științific de doctorat:

PLATON Nicolae, doctor habilitat în științe economice, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice din Moldova

Componenta Comisiei de Susținere Publică

PERCIUN Rodica, dr.hab., conferențiar cercetător, ASEM - **președinte**

PLATON Nicolae, dr. hab., conferențiar universitar ASEM, conducător științific, **secretar**

ULIAN Galina, dr.hab., profesor universitar, USM – **referent oficial**

BOTNARI Nadejda, dr., conferențiar universitar, ASEM – **referent oficial**

ZAVAȚKI Tatiana, dr., conferențiar universitar UCCM – **referent oficial**

Susținerea va avea loc la *18 iunie 2024*, ora *10-00*, în ședința Comisiei de Susținere Publică a Școlii Doctorale din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova, MD-2005, mun. Chișinău, str. Mitropolitul G. Bănulescu-Bodoni, 61, bloc „A”, etajul 3, Sala Senatului.

Teza de doctor în științe economice și rezumatul științific pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova (Chișinău, str. Mitropolitul G. Bănulescu-Bodoni, 59) și pe pagina web a ANACEC <http://www.cnaa.md/theses/>.

Președinte al Comisiei de Susținere Publică

al tezei de doctor în științe economice

dr.hab., conf., cercet.

PERCIUN Rodica

Conducător științific

Secretar al Comisiei de susținere publică

dr.hab., conf., univ.

PLATON Nicolae

Autor:

ȚURCANU Igor

© ȚURCANU Igor, 2024

CUPRINS

1. REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
2. CONȚINUTUL TEZEI.....	8
I. FUNDAMENTE TEORETICE PRIVIND MANAGEMENTUL ADMINISTRĂRII FISCALE LA ETAPA CONTEMPORANĂ (conținutul capitolului I).....	8
II. EFICIENTIZAREA MODULUI DE ADMINISTRARE FISCALĂ PRIN TRECEREA ETAPIZATĂ LA CONFORMAREA VOLUNTARĂ A CONTRIBUABILILOR (conținutul capitolului II).....	11
III. RESTRUCTURAREA STRATEGICĂ A PROCEDURILOR ȘI TACTICILOR INSTITUȚIONALE PRIVIND CONFORMAREA VOLUNTARĂ (conținutul capitolului III).....	20
3. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	25
4. BIBLIOGRAFIE.....	28
5. LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE LA TEMA TEZEI.....	30
6. ADNOTARE	32
7. ANNOTATION.....	33
8. АННОТАЦИЯ.....	34
9. FOIA PRIVIND DATELE DE TIPAR.....	35

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare

Decenii întregi, dreptul statului de a preleva contribuții financiare de la contribuabilii de pe teritoriul său a constituit o prerogativă, o activitate constantă, o preocupare atât pentru realizarea necesităților sale sociale, cât și pentru dezvoltarea economică de ansamblu.

Prelevarea fiscală se efectuează pentru ca statul să fie funcțional, deoarece acesta are ca necesitate să-și poată finanța proiectele sale de natură socială, economică, politică și nu în ultimul rând cele de apărare a integrității și suveranității statului. Pentru ași onora aceste obligațiuni ca stat, a apărut necesitatea creării unui mecanism, care să asigure colectarea impozitelor.

Pentru a colecta taxe și impozite în cuantumul necesar, statul prin instituțiile sale, trebuie să realizeze trei activități importante ca să fie fezabil: să creeze un mecanism financiar coerent, să aprobe o politică fiscală rațională și să implementeze un management eficient de administrare fiscală.

În acest context, instrumentele organizaționale ale managementului administrării fiscale trebuie să se regăsească într-un sistem fiscal operațional, axat pe organizarea procesului de colectare a impozitelor și taxelor instituite de stat, precum și perceperea contribuțiilor sociale și medicale stabilite de stat, toate aceste activități fiind încadrate în cadrul legal și normativ.

Însă, pentru a realiza acest obiectiv este important să cunoaștem modul în care managementul administrării fiscale a evoluat în materie de prelevări fiscale, care sunt tendințele în acest domeniu, cum contribuabilii pot fi motivați ca să se conformeze voluntar, cum statul își onorează obligațiunile sale față de contribuabilii onești, cum politica fiscală influențează modul de colectare a veniturilor la buget?

Pentru a răspunde la toate aceste întrebări este necesar de realizat un studiu complex și aprofundat asupra managementului administrării fiscale prin prisma conformării voluntare, care ar aduce plusvaloare științei actuale și ar completa cercetările savanților axați pe problematica managementului fiscal.

În prezenta teză de doctorat vom realiza o cercetare științifică complexă și multilaterală, vom investiga rezultate studiilor științifice efectuate de diverși savanți în domeniul managementului administrării fiscale, vom analiza sugestiile experților naționali și străini, vom examina prevederile directivelor Uniunii Europene, vom studia recomandările partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova.

Gradul de studiere a temei de cercetare.

Subiectul conformării voluntare a contribuabililor reprezintă o temă destul de importantă și actuală pentru administrațiile fiscale din majoritatea țărilor europene. Dacă va fi posibil de atins o conformare voluntară optimă în rândul contribuabililor, atunci procesul de administrare fiscală va fi cu mult mai eficient și mai puțin costisitor.

Pentru o mai bună înțelegere a situației din domeniul cercetat, menționăm, că în ultimii 6 ani unii autori au încercat tangențial să reflecte problematica conformării voluntare a contribuabililor. Printre aceste lucrări se numără:

„Rolul instrumentelor fiscale în edificarea economiei de piață funcționale în Republica Moldova”, elaborată de Petru GRICIUC în anul 2017, care constă în: evaluarea impactului instrumentelor fiscale asupra funcționalității economiei naționale prin identificarea, prezentarea, analiza factorilor și parametrilor macroeconomici și structurali, precum și argumentarea soluțiilor de raționalizare a administrării instrumentelor fiscale prin implementarea auditului fiscal.

➤ *„Perfecționarea administrării fiscale în Republica Moldova în contextul armonizării cu standardele Uniunii Europene”*, elaborată de Veronica SIREȚEANU în anul 2019, care constă în efectuarea unei analize a administrației fiscale autohtone și identificarea lacunelor operaționale și comportamentale, pentru a propune un model operațional managerial

comprehensiv prin structurarea modului de funcționare a întregii administrări fiscale în Republica Moldova.

➤ **„Perfecționarea finanțelor publice la nivelul unităților administrativ-teritoriale din Republica Moldova prin prisma evaluării potențialului fiscal”**, elaborată de Nadejda BERGHE în anul 2019, care constă în dezvoltarea conceptului de potențial fiscal, capacitate fiscală și efort fiscal, scopul cercetării fiind identificarea perspectivelor de eficientizare a sistemului de colectare a impozitelor și taxelor locale.

➤ **„Efectele economice ale presiunii fiscale în sectorul vitivinicol”**, elaborată de Corina BULGAC în anul 2019, care constă în elucidarea efectelor presiunii fiscale asupra economiei și a societății, identificarea efectelor economice ale presiunii fiscale asupra rezultatului financiar, asupra profitabilității și asupra stabilității financiare a întreprinderilor în sectorul vitivinicol.

➤ **„Theoretical and practical approaches to fiscal consolidation: The experience of Romania”**, cercetare efectuată de către Leonida IONEL în anul 2018, publicată în Revista științifică cu profil economic Econstor.eu.

➤ **„Design of two-stage experiments with an application to spillovers in tax compliance”**, cercetare efectuată de grupul de autori Guillermo Cruces, Dario Tortarolo și Gonzalo Vazquez-Bare, publicată în august 2022 în Working Paper.

Elucidarea incompletă a problematicii conformării voluntare a contribuabililor, a determinat competitorul să-și canalizeze eforturile de cercetare în acest domeniu, fiind stabilit astfel scopul cercetării.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-aplicativă și metodologică a eficientizării managementului administrării fiscale prin prisma conformării voluntare, identificarea și evaluarea cauzelor și problemelor care generează un management defectuos al procesului de conformare voluntară a contribuabililor, inițierea și implementarea unor acțiuni și măsuri concrete, care vor duce în consecință la creșterea civismului fiscal.

Pentru realizarea scopului cercetării au fost formulate următoarele **obiective**:

1. Sistematizarea abordărilor conceptuale privind bazele teoretico-metodologice ale managementului administrării fiscale.

2. Cercetarea gradului de interacțiune a managementului administrării fiscale cu modalitățile și mecanismele de prelevare a obligațiilor financiare.

3. Specializarea managementului administrării fiscale ca știință aplicativă în proces de conformare voluntară a contribuabililor.

4. Investigarea riscurilor aferente proceselor de conformare voluntară.

5. Determinarea instrumentelor și metodelor de combatere a evaziunii fiscale pentru a spori gradul de conformare voluntară a contribuabililor.

6. Analiza particularităților ce țin de procesul de conformare voluntară a contribuabililor.

7. Stabilirea unor politici raționale de administrare fiscală pentru a crește interesul contribuabililor pentru a se conforma voluntar.

8. Examinarea bunelor practici europene care pot fi preluate la demararea procesului de conformare voluntară a contribuabililor.

9. Identificarea tehnologiilor informatice avansate capabile să amplifice gradul de conformare a contribuabililor.

10. Elaborarea recomandărilor privind crearea și implementarea unui nou mecanism de sporire a gradului de conformare a contribuabililor.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute reiese din tema propusă spre cercetare și din faptul că, în premieră managementul administrării fiscale aferent conformării voluntare a fost analizat complex, unitar și sistemic, fiind utilizate o gamă largă de metode, care au permis atât fundamentarea teoretică a acestuia, cât și evidențierea practică a particularităților ce țin de mecanismul de conformare voluntară a contribuabililor, identificându-se totodată punctele slabe și constrângerile aferente acestui proces, care necesită a fi înlăturate în baza recomandărilor propuse de autor, pentru a fi atinse anumite performanțe organizaționale.

Dintre **elementele de noutate și originalitate** menționăm: fundamentarea aspectelor teoretice și metodologice a mecanismului de conformare voluntară a contribuabililor; introducerea în lexiconul economic a termenului de management al administrării fiscale; redimensionarea operațională și organizatorică a procesului de conformare voluntară cu scopul combaterii evaziunii fiscale; identificarea a trei nivele operaționale de gestiune managerială al sistemului fiscal; elaborarea modelului econometric care prevede impunerea în progresie simplă și în progresie compusă a veniturilor persoanelor fizice; preluarea, ajustarea și transpunerea în practică a experienței țărilor membre UE cu privire la mecanismele de conformare voluntară a contribuabililor.

Problema științifică importantă soluționată în teza de doctorat rezidă în: reliefaarea și fundamentarea din punct de vedere științifico-practic și metodologic a unei game variate de soluții de creștere a gradului de conformare voluntară a contribuabililor prin intermediul a trei instrumente operaționale; introducerea unui program operațional de identificare, monitorizare și gestionare a riscurilor de neconformare fiscală; aplicarea tratamentului fiscal diferențiat în dependență de natura contribuabilului; utilizarea soluțiilor digitale integrate care facilitează conformarea fiscală. Odată cu implementarea acestor instrumente operaționale va fi necesară revizuirea anumitor procese în cadrul SFS, care în consecință ar reduce: evaziunea fiscală, fraudă fiscală, eludarea fiscală și decalajul fiscal, ar diminua arieratele fiscale și ar crește gradul de civismului fiscal în rândul contribuabililor.

Rezultatele principale noi pentru știință și practică, constau în dezvoltarea unei noi direcții de cercetare științifică a managementului administrării fiscale, care include abordarea complexă și sistemică a procesului de conformare voluntară a contribuabililor, ca parte integrantă a Strategiei de Dezvoltare și Modernizare Instituțională a Serviciului Fiscal de Stat, fiind identificate oportunități reale, capabile să asigure diminuarea evaziunii și fraudei fiscale ca pericol eminent în asigurarea veniturilor la Bugetul Public Național. Această cercetare a condus la obținerea rezultatelor principial noi pentru știință și practică. Ca consecință a cercetărilor științifice efectuate, autorul a obținut următoarele rezultate:

- a fost dezvoltată baza conceptual-metodologică a managementului administrării fiscale prin prisma conformării voluntare;
- a fost estimată eficacitatea componentelor majore ale managementului instituțional;
- a fost formulată noțiunea de fraudă fiscală, care fiind omniprezentă în lexiconul economic al țării, nu se găsește în nici un act normativ din Republica Moldova;
- au fost identificate cele mai eficiente și eficiente tratamente pentru creșterea gradului de conformare a contribuabililor;
- a fost argumentat din punct de vedere științific interdependența între nivelul presiunii fiscale și gradul de conformare voluntară a contribuabililor.
- au fost identificate deficiențele majore cu care se confruntă managementul instituțional în realizarea procesului de conformare voluntară a contribuabililor și au fost propuse soluții viabile privind depășirea acestor obstacole;
- a fost realizată caracteristica distinctivă între paradisurile fiscale și centrele financiare offshore, zone care contribuie la eludarea fiscală, diminuând astfel procesul de conformare voluntară a contribuabililor;
- a fost reflectate etapele de gestionare a riscurilor de conformare voluntară pentru a combate neconformarea fiscală;
- a fost demonstrată fiabilitatea procesului de conformare voluntară, drept consecință fiind, creșterea veniturilor la Bugetul Public Național.

Problemele principale înaintate spre cercetare, cu titlu de ipoteze de lucru, sunt următoarele:

Ipoteza I. *Asigurarea unei administrări fiscale previzibile, echilibrate și echidistante poate duce la dezvoltarea civismului fiscal.* Orientarea managementului administrării fiscale spre

previzibilitate și tratament echidistant în raport cu contribuabilii, poate genera rezultate notorii în colectarea taxelor și impozitelor aferente Bugetului Public Național.

Ipoteza II. *Conformarea voluntară poate fi atinsă doar prin constrângere.* Folosirea forței legii poate accelera procesul de conformare voluntară a contribuabililor pentru o perioadă scurtă, dar pe termen de durată îi poate demotiva.

Ipoteza III. *Nivelul crescut al presiunii fiscale încetinește procesul de conformare voluntară a contribuabililor.* O presiune fiscală echilibrată poate accelera procesul de conformare voluntară.

Ipoteza IV. *Evaziunea fiscală extinsă poate descuraja conformare voluntară a contribuabililor onești.* Dacă evaziunea fiscală nu este contracarată, este de așteptat ca statul să-și recupereze sumele pierdute prin mărirea sarcinii fiscale viitoare, ce o vor avea de suportat contribuabilii onești.

Ipoteza V. *Tehnologiile informatice pot accelera procesul de conformare voluntară.* Raportarea fiscală simplificată și de la distanță, poate determina contribuabilii să evolueze în proces de conformare voluntară.

Cercetătorul pe parcursul lucrării de doctorat a soluționat problematica ipotezelor prin validare sau prin combaterea acestora.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării

Cercetarea dată reprezintă o contribuție esențială la dezvoltarea științei cu privire la managementul administrării fiscale prin prisma conformării voluntare. Scopul de bază a cercetării este direcționat spre găsirea soluțiilor de îmbunătățire a tehnicilor și tacticilor de administrare fiscală, menite să sporească încasările la Bugetul Public Național, ca rezultat al conformării voluntare a contribuabililor.

Semnificația teoretică a tezei rezidă în abordarea sistemică și complexă a procesului de administrare fiscală, care va avea la bază un profund studiu științific. Rezultatele cercetării pot crea oportunități pentru obținerea unor rezultate mult mai performante în domeniul administrării fiscale, dacă Serviciul Fiscal de Stat va ține cont de recomandările și propunerile făcute de autor.

Sinteza metodologiei și justificarea metodelor de cercetare alese

Metodologia în cadrul cercetărilor realizate, a fost utilizată cu referire la demersurile dedicate documentării, analizei comparative, elaborării de soluții și modele prin investigarea realității și previzionarea unor evenimente cu caracter fiscal. Metodologia cercetării a implicat studiul, analiza și caracteristica unui sector important al fiscalității cum ar fi conformarea voluntară a contribuabililor, au fost aplicate diverse principii și reguli de desfășurare a investigațiilor, au fost utilizate instrumente de lucru pentru culegerea, generarea și interpretarea datelor, au fost folosite strategii de abordare și tratarea analitică.

Prezentul demers științific a cuprins *cinci etape*, desfășurate într-o succesiune logică și argumentată. La fiecare etapă a cercetării au fost aplicate diferite metode, tehnici și instrumente de cercetare.

Etapa I-a. *Identificarea problemei de cercetare.* Au fost elucidate fundamentele teoretice, metodologice și practice privind managementul administrării fiscale la etapa contemporană. De asemenea a fost determinat rolul impozitării la formarea finanțelor publice.

Etapa II-a. *Stabilirea scopului, obiectivelor și ipotezelor cercetării.* Pornind de la întrebarea principală de cercetare, a fost stabilit scopul și obiectivele cercetării. La rândul său, obiectivele cercetării au condus la formularea a **5 ipoteze** necesare pentru testarea și validarea abordărilor teoretice și empirice prezentate în teza de doctorat.

Etapa III-a. *Identificarea variabilelor pentru cercetarea cantitativă.* Această etapă ne-a permis stabilirea setului complet de concepte și termeni aferenți managementului conformării voluntare în raport cu mediul de afaceri al Republicii Moldova.

Etapa IV-a. *Validarea ipotezelor și realizarea obiectivelor cercetării.* Rezultatele obținute din cercetarea cantitativă a tematicii respective ne-a permis validarea ipotezelor și îndeplinirea obiectivelor cercetării.

Etapa V-a. Formularea concluziilor, propunerilor și recomandărilor. În rezultatul cercetării au fost formulate anumite concluzii, care au fost transpuse în propuneri și recomandări concrete, acestea fiind capabile să influențeze benefic modul de conformare voluntară contribuabililor în raport cu entitatea fiscală.

Aprobarea rezultatelor lucrării

Ideile fundamentale și aprobarea rezultatelor științifice obținute de autor în cadrul temei de cercetare, au fost expuse și implementate parțial în **12 lucrări științifice** publicate: **un articol** în Analele Universității Ovidius din Constanța, România, categoria B+; **trei articole** mono-autor și **un articol** de co-autor în reviste din Registrul Național ale revistelor de profil, categoria B; **cinci articole** de co-autor și **un articol** de mono-autor în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice, incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate în Republica Moldova; **un articol** de co-autor în studii științifice și ediții documentare. De asemenea, autorul a participat în diverse grupuri de lucru ce țin de conformarea voluntară a contribuabililor în cadrul Serviciului Fiscal de Stat.

Supportul informațional al cercetării îl reprezintă: publicațiile științifice la tema tezei, utilizarea unei game variate a literaturii de specialitate în limbile română, engleză, franceză și rusă; materiale prezentate de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Serviciul Fiscal de Stat și Biroul Național de Statistică; legislația națională și europeană; investigații proprii; resurse informaționale accesibile în internet.

Volumul și structura tezei. Teza are o structură clasică fiind constituită din: adnotări în limbile română, rusă și engleză, lista abrevierilor, lista tabelelor, lista figurilor, introducere, trei capitole, concluzii generale, propuneri și recomandări, bibliografia din **157 surse**. Conținutul este expus pe **146 de pagini** text de bază, conține **24 de tabele, 16 figuri, 5 formule și 10 anexe**.

Cuvinte – cheie: management, administrare fiscală, gestiune fiscală, conformare fiscală voluntară, prelevări fiscale, riscuri fiscale, fraudă fiscală, evaziune fiscală, strategie fiscală, paradisuri fiscale, centre offshore, tehnologii informatice.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța temei de cercetare pentru Republica Moldova, este reflectat scopul și obiectivele cercetării, este elucidat subiectul și obiectul cercetării, sunt justificate metodele cercetării științifice alese, este redat gradul de studiere a temei, sunt prezentate ipotezele care au stat la baza cercetării respective. Tot aici este descrisă noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute, rezultatele noi pentru știință și practică, aprobarea rezultatelor lucrării, suportul informațional al cercetării, sumarul compartimentelor tezei.

Primul capitol „**Fundamente teoretice privind managementul administrării fiscale la etapa contemporană**”, s-a descris evoluția raporturilor fiscale din diverse perioade ale omenirii, fiind analizate lucrările diversilor autori precum: T. Hobbes, F. Locke, A. Smith și G. Akerlof. Hobbes și Locke au fost primii care au plasat la baza puterii statului principiile intrinseci ale naturii umane.

Un alt adept al filosofiei economice, Adam Smith, în lucrarea sa „Teoria sentimentelor morale”, menționează despre legătura asocierii dintre moralitate și componenta economică. Dânsul susține că, „ordinea naturală” se instaurează „prin jocul liber al pasiunilor umane, presupunând că autoritatea publică nu pune obstacole” [33, pag.62].

Ilustru savant V. Pareto este de părerea că gândirea economică este călăuzită de interesul cunoașterii privind uniformitatea fenomenelor economice. El consideră că una din cele mai importante contribuții aduse dezvoltării științei economice reprezintă enunțarea a două criterii privind alocarea optimă a resurselor. Aceste criterii sunt: criteriul relativ și criteriul absolut. Ambele au ca fundament modul de distribuire a bunurilor între indivizi, astfel încât orice nouă modificare a alocării să conducă spre atingerea unui optim al bunăstării colectivității [24].

Extinzând linia argumentației, explorarea noastră continuă prin familiarizarea cu teoriile neoclasice ale echilibrului, evidențiind modelul keynesian. Studiul realizat de John Maynard Keynes a fost motivat de criza economică instalată în perioada 1929-1933, determinând o necesitate de reformare a gândirii economice de atunci. În acest cadru, teoriile dezvoltate de Keynes subliniază importanța și rolul intervenției statului în economie.

În concepția lui Keynes „*utilizarea unei politici fiscale discreționare va afecta în mod direct veniturile curente atunci când piața se confruntă cu o rigiditate a prețurilor, un surplus de capacitate și existența unei constrângeri de lichiditate a entităților economice, dar și a gospodăriilor*” [17], [18].

Keynes a utilizat instrumentele politicii fiscale și bugetare pentru a-și construi teoriile și modelele. El a considerat că impozitele, cheltuielile publice și deficitul bugetar au o influență directă asupra economisirii, investițiilor și șomajului.

Unii autori indică că studiile realizate de Keynes, au fost aprofundate de profesorul american Paul Anthony Samuelson, laureat al Premiului Nobel pentru Economie în anul 1970.

În cercetările sale P.A. Samuelson de asemenea pune accent pe rolul bugetului public în asigurarea stabilității activităților economico-sociale ale perioadei moderne”[32].

Samuelson afirmă că „*impozitele furnizează statului resursele necesare achiziționării de bunuri publice. Impozitele servesc, în egală măsură, la finanțarea cheltuielilor de transfer, adică a cheltuielilor destinate ajutoarelor sociale, care modifică repartitia venitului național*” [32]. În consecință, modul de stabilire a obligațiilor fiscale influențează repartitia finală a veniturilor indivizilor.

În contextul cercetărilor sale, sistemul stabilizatorilor fiscali automați deține o relevanță deosebită. Acțiunea stabilizatorilor automați consideră Samuelson, „*contribuie la consolidarea bugetară, însă nu reprezintă soluția rezolvării absolute a dezechilibrelor*” [32].

În funcție de fazele ciclului economic, nivelul impozitelor și al cheltuielilor publice poate conduce la următoarele situații, descrise în **Tabelul 1**.

Tabelul 1. Fazele ciclului economic

Nr/o	Fazele ciclului economic	Caracteristici
1.	Obținerea unui excedent bugetar	Această situație poate fi înregistrată în faza de creștere a ciclului economic
2.	Obținerea unui deficit bugetar	Această situație poate fi înregistrată în faza de recesiune a ciclului economic
3.	Sporirea stocului de numerar al cetățenilor	Se înregistrează în perioadele de bunăstare economică
4.	Diminuarea stocului de numerar al cetățenilor	Se înregistrează în perioadele de declin economic
5.	Intervenția politicului	Influențarea politicii bugetar fiscale, reieșind din conjunctura deciziilor de natură politică.

Sursa: Adaptată de autor după Paul Anthony Samuelson

Întrucât impozitele, taxele, contribuțiile reprezintă principalele canale prin care se procură partea covârșitoare a resurselor financiare publice, se poate afirma că fazele ciclului economic, care se atestă în mediul de afaceri se înscrie în aria de acoperire a finanțelor publice, completându-se astfel BPN. n

Astfel, în cadrul unui ansamblu complex, ciclului economic îi revine locul cel mai important prin contribuția sa la formarea veniturilor bugetare și a veniturilor fondurilor speciale ale macrosistemului economico-social, fiind totodată luate în considerare și contribuțiile sociale ca prelevări fiscale.

Pe măsură ce viața economică și socială a devenit tot mai complexă poate fi remarcată o accentuare a rolului ciclului economic în stabilirea unei strategii bugetare eficiente și echilibrate.

Alături de anumite strategii bugetare constând în fluctuarea cheltuielilor publice în sens invers fluctuațiilor ciclului economic, politica fiscală poate fi folosită ca mijloc de relansare a

economiei în perioadele de recesiune. În lucrarea lui Blanchard O., Perotti R. se face referința la aspectul de relansare a economiei pe termen scurt [3].

Autorii, R. Musgrave și P. Musgrave descriu analiza veniturilor și cheltuielilor publice, precum și oferă o imagine radiografiată aferentă reacției contribuabililor precum și efectele impozitelor într-o economie de piață [22].

Teoria și practica politicii fiscale arată că pentru a fi eficientă și a reduce instabilitatea economică, aceasta trebuie să fie contraciclică, adică să stimuleze economia în timpul recesiunii și să o restrângă în timpul extinderii inflației.

Experții în management consideră că „*managementul unei organizații sau al unei instituții determină un anumit nivel al performanțelor economice, direct sau indirect, prin intermediul performanțelor manageriale, care, în cea mai mare parte a cazurilor, se implică plenar*” [5], [6], [7], [9], [30], [31], [36].

Autorul prezentei lucrări consideră că „*managementul administrării fiscale reprezintă planificarea procesului de colectare eficientă a taxelor și impozitelor aferente Bugetului Public Național în cadrul instituției fiscale, utilizând organizarea ca mecanism operațional de gestiune, coordonarea ca proces de armonizare a deciziilor angajaților, antrenarea ca element de atribuire al sarcinilor funcționarilor fiscali, fiind luați în calcul factorii motivaționali, controlul și evaluarea ca modalitate de depistare cauzală a abaterilor de la obiectivele stabilite*”.

Elementul determinant al managementului administrării fiscale îl reprezintă acel „**optim fiscal**”, care îl pot suporta contribuabilii. În cazul în care „optimul fiscal” va fi stabilit de către factorii de decizie în mod argumentat, fără careva presiuni majore asupra mediului de afaceri, atunci contribuabilii nu vor mai căuta căi de evitare de plată a impozitelor și taxelor.

Mecanismul actual de impunere fiscală necesită a fi îmbunătățit. Concluzia reiese din faptul că, toți contribuabilii sunt tratați practic identic. Nu există criterii clare de diferențiere pentru acei contribuabili care au o rată mai mare de conformare voluntară.

Ca continuare a celor expuse, statul ca autoritate publică, în opinia autorului are sarcina de a realiza cinci activități importante ca să fie funcțional și anume:

- să aprobe o politică fiscală rațională și echilibrată;
- să creeze un mecanism de administrare fiscală eficient;
- să țină o evidență strictă a contribuabililor pasibili de evaziune fiscală;
- să nu impună presiuni suplimentare față de contribuabilii onești și cu grad înalt de conformare voluntară;
- să optimizeze raportul cheltuieli-administrare fiscală.

Pentru ca un stat să fie funcțional, acesta are drept obiectiv finanțarea proiectele sale de ordin social, economic și politic, de rând cu cele de apărare a integrității și suveranității acestui stat. În aceste condiții, statul participă la formarea, distribuția și redistribuirea finanțelor publice [28, pag.763].

Din punctul de vedere al analizei economice, dezvoltarea finanțelor publice este strâns legată de o concepție individualistă a societății, conform căreia statul este o instituție creată de indivizi, în scopul de a satisface nevoile pe care aceștia nu le pot satisface individual. Din acest motiv, finanțele publice constituie o prelungire în sfera sectorului public a teoriei economice elaborate cu privire la piață [14, 382].

Economia unei țări poate funcționa numai atunci când dispune de două componente importante: componenta venituri și componenta cheltuieli, iar acest mecanism poate fi realizat doar prin intermediul politicii fiscale a țării.

La rândul său politica fiscală poate fi implementată doar prin intermediul impozitelor și taxelor colectate, precum și prin intermediul veniturilor nefiscale, formând în consecință **BPN**.

Expertul în fiscalitate Alina-Georgiana Solomon, este de părerea că BPN, „*poate fi considerat un instrument de programare, executare și control a fondurilor bănești ale societății, precum și a modului de repartizare și efectuare a cheltuielilor publice*” [34, pag. 33].

Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale stipulează că, BPN „*reprezintă totalitatea veniturilor și cheltuielilor bugetului de stat, bugetelor locale, bugetului asigurărilor sociale de stat și fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală*”[19]. Acesta reprezintă o sinteză a bugetelor constituite în cadrul sistemului bugetar, cu excluderea transferurilor interbugetare.

După cum este menționat în lege, BPN al Republicii Moldova este format din 4 componente: Bugetul de Stat (BS), Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat (BASS), Fondurile Asigurării Obligatorii de Asistență Medicală (FAOAM), Bugetele Unităților Administrativ Teritoriale (BUAT).

Conform legislației în vigoare, în Republica Moldova, bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală formează **bugetul consolidat central**, iar bugetul unităților administrativ teritoriale cum ar fi: bugetele locale de nivelul întâi (bugetele satelor/comunelor, orașelor/municipiilor, cu excepția municipiilor Chișinău și Bălți) și bugetele locale de nivelul al doilea (bugetele raionale, bugetul central al UTAG, bugetele municipale Bălți și Chișinău), ca rezultat împreună formând **bugetul consolidat local**.

Din punct de vedere economic, BPN reflectă ansamblul documentelor din sectorul public, care contribuie la realizarea obiectivelor politicii socio-economice într-un anumit interval de timp.

Tipurile și cotele impozitelor, taxelor și altor venituri bugetare, modul de administrare a acestora, precum și delimitarea lor între componentele BPN se stabilesc și se reglementează de Codul fiscal și de alte acte legislative” [19].

Elementele legate de instituirea, formarea și perceperea veniturilor bugetare cu caracter fiscal, sunt reunite sub denumirea de impozite, taxe și contribuții, acestea fiind reflectate în **Figura 1**.

Figura 1. Structura veniturilor fiscale [35, pag.76]

Sursa: Elaborată de autor

Trebuie să consemnăm, că fundamentele impozitării optime trebuie să aibă ca scop selectarea acelor reguli de impozitare și moduri de repartizare a sarcinii între contribuabili, încât să răspundă unuia sau mai multor criterii prestabilite.

În acest context, ca rezultat al cercetărilor, am identificat două criterii care domină literatura consacrată impozitului optim: eficacitatea alocării și echitatea interindividuală. Aceste criterii conduc întotdeauna la opțiuni fiscale contradictorii. Din acest motiv, alegerea unei impozitări optime este inevitabil confruntarea cu o „dilemă echitate-eficacitate” însă unui sistem fiscal ideal îi pot fi atribuite și alte caracteristici.

Dacă privim doar prin prisma eficienței economice, impozitarea optimă este cea care nu distorsionează sistemul de prețuri relative între bunuri și factori, între prețurile actuale ale bunurilor și factorilor și prețurile lor viitoare. Acest fapt, în consecință, poate duce la conformarea voluntară a contribuabililor pe principii benevole.

Al doilea capitol, „**Eficientizarea modului de administrare fiscală prin trecerea etapizată la conformarea voluntară a contribuabililor**”, prezintă sinteza informației cu privire la consolidarea managementului instituțional în vederea diminuării riscurilor și creșterii gradului de conformare voluntară a contribuabililor.

Într-o societate ideală, ar trebui ca toate persoanele fizice, juridice sau entitățile fără personalitate juridică, obligate să contribuie la bugetul general consolidat, să-și îndeplinească sarcinile fiscale din convingere, asumându-și spusele lui Montesquieu, potrivit cărora

„impozitele reprezintă partea din averea fiecăruia, plătită pentru a te putea bucura de partea rămasă” [21, pag.28]. Astfel, societatea funcționează numai atunci, când cei care se bucură de beneficiile sale plătesc în același timp partea ce le revine din costurile pentru întreținerea societății.

Cu toate acestea, realitatea este însă alta. Societatea contemporană este departe de a fi perfectă, confruntându-se cu multe cazuri în care contribuabilii evită, prin diverse modalități, plata taxelor și a impozitelor. Este vorba în special de țările, care trec prin accentuate procese de transformare politică, socială și economică, printre care este și Republica Moldova. Acestea se confruntă cu multiple probleme ce țin de evaziune fiscală, fraudă fiscală, eschivarea de plata taxelor și impozitelor.

Suntem de părerea, că toți contribuabilii, indiferent de cine sunt, și care este rolul lor în viața social-economică și politică a țării, ar trebui să-și cunoască drepturile, obligațiile și consecințele care pot surveni din inacțiunile sau acțiunile lor care încalcă legislația fiscală în vigoare. Sarcina civică a fiecărui contribuabil constă în onorarea obligațiilor fiscale față de stat. Această responsabilitate trebuie să fie executată conștiincios și de bună voie, fără necesitatea aplicării unor măsuri de constrângere.

Dar în cazul în care contribuabilii nu sunt predispuși la achitarea benevolă a taxelor și impozitelor, organul de administrare fiscală trebuie să-și canalizeze toate eforturile în vederea informării acestora despre necesitatea onorării obligațiilor fiscale și cel mai important – să evite eludarea fiscală și să se conformeze voluntar.

În termeni economici, **eludarea fiscală** reprezintă modalitățile, mijloacele, căile sau procedeele pe care le utilizează contribuabilii pentru a evita plata obligațiilor fiscale, urmărind protejarea într-o măsură cât mai mare a veniturilor proprii sau a averii de la impozitare.

În opinia expertului în fiscalitate, Vasile Bîrle, „*eludarea fiscală este un mod de evitare, de ignorare sau de ocolire intenționată a plății sarcinii fiscale de către cei cărora le-a fost stabilită*” [2, pag.13].

Astfel, eludarea presupune caracterul intenționat al actului de ocolire, evitare, sustragere, etc. de la plată a impozitelor sau de suportare a acestora.

Este crucial ca cel care plătește impozite și taxe să fie conștient de sarcinile fiscale pe care le poartă, să înțeleagă importanța declarării corecte și achitării complete a impozitelor și taxelor către Bugetul Public Național, astfel încât statul să fie în măsură să-și îndeplinească obligațiile față de cetățenii săi.

Autorul cercetării este de părerea că prin ridicarea nivelului de conformare voluntară a contribuabililor și a unui management performant în materie de percepție fiscală, Serviciul Fiscal de Stat poate obține rezultate bune. Doar printr-o gestionare fiscală eficientă, ce dispune de servicii și asistență fundamentate pe tehnologii informaționale avansate, construită pe baza respectului și încrederii contribuabililor, ca rezultat al unei deserviri automate de înaltă performanță, a profesionalismului angajaților și a respectării standardelor etice înalte, se va promova conformarea voluntară.

În acest sens, implementarea unor procese de management operațional simple și transparente este necesară pentru îmbunătățirea serviciilor oferite contribuabililor, cu scopul de a asigura o îndeplinire la timp și în întregime a obligațiilor fiscale.

Experiența la nivel mondial demonstrează că conformarea voluntară reprezintă cea mai eficientă și simplă modalitate de colectare a veniturilor bugetare. Acest proces presupune că contribuabilii, fie persoane fizice, fie juridice, își declară și achită voluntar în totalitate obligațiile fiscale către bugetul public național.

Este firesc să ne punem întrebarea despre conținutul conformării voluntare a contribuabililor și cum ar trebui să fie pusă în practică această abordare? În **Tabelul 2**, sugerăm câteva modalități de conformare, evidențiind consecințele asociate fiecăreia dintre acestea.

Tabelul 2. Tipurile de conformare

N/o	Tipuri de conformare	Caracteristici
1.	Conformare fiscală voluntară	Calculare corectă, raportare și achitare deplină și la timp la Bugetul Public Național a obligațiilor fiscale de către contribuabili în mod benevol.
2.	Conformare fiscală forțată	Conformarea fiscală a contribuabilului se va produce ca rezultat al aplicării de către Serviciul Fiscal de Stat a măsurilor legale de constrângere forțată privind calcularea și achitarea obligațiilor fiscale.
3.	Risc de neconformare fiscală	Provocarea de prejudicii financiare Bugetului Public Național ca urmare a acțiunilor întreprinse de persoanele fizice și juridice care evită plata impozitelor, taxelor și altor obligații financiare

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor SFS

Programul de conformare voluntară ar trebui să includă politici de sprijin și asistență pentru contribuabilii care își îndeplinesc la timp și în întregime obligațiile fiscale, împreună cu politici menite să detecteze și să descurajeze pe cei care evită conștient plata impozitelor, taxelor și altor obligații, aplicând sancțiuni inevitabile în aceste cazuri. În acest scop, se impune stabilirea unei proceduri de monitorizare a contribuabililor, având în vedere utilizarea unor tratamente diferențiate între conformarea voluntară și cea forțată, în funcție de circumstanțe sau situații specifice

Modul de conformare voluntară propusă de autor prevede „realizarea următoarelor acțiuni: [25, pag. 297]

- asigurarea deservirii calitative a contribuabililor prin stabilirea unui dialog constructiv bazat pe încredere;
- micșorarea presiunii asupra contribuabililor onești;
- educarea și instruirea contribuabililor în spiritul conformării voluntare;
- asigurarea sporii nivelului de conformare voluntară.”

Pentru a pune în practică acțiunile menționate, SFS trebuie să inițieze măsuri complexe care să reducă riscurile de neconformare fiscală. Aceste măsuri includ elaborarea rapoartelor de risc în diferite domenii.

Elaborarea rapoartelor de risc pe domenii necesită utilizarea informațiilor furnizate de contribuabili, cum ar fi dările de seamă și registrele fiscale, dar și de terți, inclusiv entități precum Ministerul Finanțelor, Serviciul Vamal, Biroul Național de Statistică (BNS), instituțiile financiare, alte organizații de stat și alte surse de informații la care Serviciul Fiscal de Stat are acces.

Pentru a supraveghea corespunzător conformarea tuturor contribuabililor în teritoriile pe care le administrează, Serviciul Fiscal de Stat trebuie să promoveze respectarea voluntară a obligațiilor fiscale în toate domeniile de activitate, inclusiv cele mai susceptibile la risc, utilizând toate instrumentele disponibile și concentrându-și eforturile în identificarea potențialelor riscuri din sectorul administrat.

Contribuabilii care nu vor fi dispuși în continuare să se conformeze și vor face acest lucru în mod conștient, asumându-și riscul evaziunii și fraudei fiscale în mod deliberat, atunci în raport cu aceștia, va fi necesar de aplicat tratamente de conformare forțată, cum ar fi:

- efectuarea controalelor fiscale;
- aplicarea măsurilor de executare silită;
- instituirea posturilor fiscale.

Autorul prezentei cercetări științifice, consideră că **gestionarea riscurilor trebuie să fie un proces sistematic, în care SFS urmează să facă alegeri deliberate asupra tratamentului de conformare**. Tratamentul de conformare trebuie să fie bazat pe cunoașterea comportamentului fiecărui contribuabil în parte, fiecărei ramură de activitate economică, fie acesta persoană fizică sau persoană juridică, care ar putea fi utilizate pentru stimularea în mod efectiv a conformării

voluntare și prevenirea eschivării de la achitarea și calcularea impozitelor, taxelor și altor plăți obligatorii, inclusiv prin tendința de micșorare continuă a fenomenului de evaziune fiscală.

Considerăm oportun ca pentru contribuabili onești să fie utilizat tratamentul prin conformare voluntară, iar pentru contribuabilii care practică evaziunea și fraudă fiscală, să fie utilizat tratamentul prin conformare forțată.

Pentru ca conformarea voluntară să-și aibă efectul scontat și să aducă rezultatele dorite, este necesar, în opinia noastră de a crea un model econometric în ceea ce privește impunerea în progresie simplă și în progresie compusă a veniturilor persoanelor fizice. Acest fapt va fi realizat sub formă de simulare matematică fiind utilizate tranșele impozabile anuale în lei.

Determinați impozitul pe venit (**IV**) datorate de contribuabilii X și Y – persoane fizice, precum și presiunile fiscale medii suportate ($\overline{Prfs}$), în cazul impunerii în progresie simplă (**PS**) și în progresie compusă (**PC**), fiind luate în considerare următoarele date ipotetice pentru anul fiscal 2023.

1. Veniturile impozabile (**VI**) lunare sunt în mărime de **15000 lei**, în cazul contribuabilului X, și de **20000 lei**, în cazul contribuabilului Y.

2. Grila de impozitare legală, valabilă pentru anul fiscal considerat, este prezentată în **Tabelul 3**.

Tabelul 3. Grila de impozitare

Nr. crt.	Tranșele de venituri impozabile anuale, în lei	Cota de impozitare în %
1.	Până la 4500 lei	0
2.	Între 4500 lei și 10000 lei	5
3.	Între 10001 lei și 15000 lei	7
4.	Între 15001 lei și 20000 lei	12
5.	Între 20001 lei și 30000 lei	18
6.	Peste 30000 lei	25

Sursa: Propusă de autor

Scopul simulării prin metoda econometrică este de a realiza analiza comparativă a impozitării, privind metoda de impozitare corespunzătoare, și de a alegea cea mai convenabilă cotă de impozitare pentru contribuabilii persoane fizice, pentru a avea motivarea de conformare benevolă, și totodată de a calcula prelevările către bugetul de stat, care de asemenea este necesar să-și asigure încasările preconizate.

Mersul simulării prin metodă econometrică

1. **Se determină impozitele pe venit datorate, potrivit metodei progresiei simple:**

$$IVPs = Vi \times \frac{Ci}{100} \quad (2.1)$$

$$IVPsX = 15000 \times \frac{7}{100} = 1050 \text{ lei}$$

$$IVPsY = 20000 \times \frac{12}{100} = 2400 \text{ lei}$$

Presiunile fiscale medii suportate sunt cele aferente cotelor de impozitare luate în considerare, adică: 7% și, respectiv, 12%.

Dacă e să facem o totalizare a calculului prin metoda progresiei simple, atunci deducem că la o creștere cu 60000 lei a mărimii venitului impozabil anual, (5000 lei lunar) presiunea fiscală medie suportată de contribuabilul Y va crește cu **5 puncte procentuale**.

2. **Se interpretează rezultatele impozitării în progresie simplă:**

Se determină și se compară indicii veniturilor impozabile și impozitelor datorate:

$$IVi = \frac{ViY}{ViX} = \frac{20000}{15000} = 1,33;$$

$$IIVPs = \frac{IVPsY}{IVPsX} = \frac{2400}{1050} = 2,28;$$

$IIVPs > IVi \Rightarrow$ dinamica impozitului pe venit este mult mai accentuată față de dinamica venitului impozabil, ceea ce înseamnă că impozitul pe venit a înregistrat o creștere mai mare față de creșterea mărimii materiei impozabile (Mi), cu consecința reducerii mărimii venitului net obținut de contribuabilul Y.

Aceste aspecte rezultă din calculele următoare, efectuate în expresie absolută:

$$\Delta Vi = \Delta Mi = MiY - MiX = 20000 - 15000 = + 5000 \text{ lei}$$

$$\Delta IVPs = IVPsY - IVPsX = 2400 - 1050 = + 1350 \text{ lei}$$

$$\Delta IVPs > \Delta Mi \Rightarrow VnY < VnX$$

$$VnX = Vi - IVPs$$

$$VnX = 15000 - 1050 = 13950 \text{ lei}$$

$$VnY = 20000 - 2400 = 17600 \text{ lei.}$$

$$\Delta Vn = VnY - VnX = 17600 - 13950 = 3650 \text{ lei}$$

$$(3650 = \Delta Mi - \Delta IVPs = 5000 - 1350 = 3650 \text{ lei})$$

Evident, metoda impunerii în progresie simplă îi dezavantajează pe contribuabilii care obțin venituri situate deasupra limitei de 7% a tranșei de venit impozabil anterioare, în condițiile unei creșteri semnificative a cotei de impozitare de la o tranșă de venituri impozabile la alta.

3. Se determină impozitele pe venit datorate, potrivit metodei progresiei complexe, precum și presiunii fiscale medii suportate.

$$IVPc = \sum_{j=1}^m Vij \times \frac{Cij}{100} \quad (2.2)$$

$$IVPcX = 4.500 \times \frac{0}{100} + (10000 - 4.500) \times \frac{5}{100} + (15000 - 10000) \times \frac{7}{100} + (20000 - 15000) \times \frac{12}{100} = 0 + 275 + 350 = 625 \text{ lei}$$

(față de **1050 lei**, în condițiile progresiei simple).

$$\overline{PrfsA} = \frac{IVPcX}{ViX} \times 100 = \frac{625}{15000} \times 100 = 4,2 \%$$

(față de 7%, în varianta progresiei simple).

$$IVPcY = 4.500 \times \frac{0}{100} + (10000 - 4.500) \times \frac{5}{100} + (15000 - 10000) \times \frac{7}{100} + (20000 - 15000) \times \frac{12}{100} = 1225 \text{ lei}$$

(față de **2400 lei**, în condițiile progresiei simple).

$$\overline{PrfsA} = \frac{IVPcY}{ViY} \times 100 = \frac{1225}{20000} \times 100 = 6,1 \%$$

(față de 12%, în varianta progresiei simple).

4. Se interpretează rezultatele impozitării în progresie compusă

Se calculează indicele impozitelor datorate și se compară cu indicele materiei impozabile (veniturilor impozabile):

$$IIVPc = \frac{IPVcY}{IPVcX} = \frac{1225}{625} = 1,96 \quad (2.3)$$

$$IIVPc > IMi (1,96 > 1,33)$$

este normal să fie așa, întru-cât *este vorba de o impunere progresivă!*

În cazul impunerii în progresie compusă, datorită nivelurilor apropiate ale dinamicii impozitelor și veniturilor impozabile, se **elimină dezavantajul reducerii venitului net al contribuabilului Y** – care s-a înregistrat în cazul impunerii în progresie simplă, iar **veniturile nete cresc în cazul ambilor contribuabili**, așa cum rezultă din calculele următoare:

$$V_{nX} = 15000 - 625 = 14375 \text{ lei}$$

(față de $15000 - 1050 = \mathbf{13950 \text{ lei}}$ în varianta impunerii în progresie simplă)

$$V_{nY} = 20000 - 1225 = 18775 \text{ lei}$$

(față de $20000 - 2400 = \mathbf{17600 \text{ lei}}$ în varianta impunerii în progresie simplă)

Impozitul pe venit datorat de contribuabilul Y a crescut cu **1350 lei** ($2400 \text{ lei} - 1050 \text{ lei}$), față de cel datorat de contribuabilul X, în condițiile creșterii cu 5000 lei a mărimii materiei impozabile, în baza impunerii în progresie simplă. În cazul impunerii în progresie compusă venitul net al contribuabilului Y crește cu **600 lei** ($1225 \text{ lei} - 625 \text{ lei}$), față de cel al contribuabilului X, ceea ce denotă faptul că impunerea în progresie compusă este mai convenabilă pentru contribuabili.

5. Concluzie

Impunerea în progresie compusă este mai convenabilă pentru contribuabili (și mai dezavantajoasă pentru bugetul de stat) – întrucât finalitatea acesteia constă în **reducerea sumelor de impozit datorate bugetului de stat și a presiunii fiscale medii suportate**, care în cazul aplicației practice considerate se prezintă astfel:

- Pentru contribuabilul X, IVPc = 625 lei, față de 1050 lei

Prfs = 4,2%, față de 7%;

- Pentru contribuabilul Y, IVPc = 1225 lei față de 2400 lei

Prfs = 6,1 %, față de 12%;

Ca totalizare a celor expuse, suntem de părerea, că principiile de conformare voluntară trebuie să aibă la bază:

- a) **cerințele** ce trebuie îndeplinite de orice impozit trebuie să corespundă:

- *unui randament fiscal ridicat;*

- *stabilității rezonabile;*

- *elasticității acceptabile.*

- b) **tipul și numărul impozitelor** percepute de stat pentru formarea veniturilor sale bugetare să fie proporționale posibilităților contribuabililor.

Capitolul respectiv continuă cu reflectarea rolului centrelor financiare offshore asupra eludării fiscale, fiind analizate metodele de optimizare fiscală, care stau la baza motivației agenților economici de a opera cu paradisurile fiscale.

Fără îndoială, este o realitate că fiscalitatea avantajoasă și flexibilă, împreună cu o legislație permisivă și cu păstrarea confidențialității bancare, reprezintă motive semnificative pentru atragerea persoanelor fizice și a entităților economice care doresc să beneficieze de serviciile paradisurilor fiscale și ale centrelor financiare offshore.

Profesorul Roger Brunet, expert în fiscalitatea internațională prezintă o definiție a paradisurilor fiscale: „*teritorii în care persoanele fizice și societățile comerciale consideră că sunt mai puțin agresate fiscal decât în ală parte*” [4, pag.528].

Pornind de la această definiție, distingem următoarele caracteristici ale paradisului fiscal:

- a) Existența unor avantaje de natură fiscală, de care investitorii nu se pot bucura în țările de reședință fiscală. Devenind rezidenți ai paradisului fiscal sau fixându-și sediul ori punctul de lucru al societății sau al oricărei alte entități juridice, ei beneficiază de sistemul fiscal prietenos al jurisdicției respective. În consecință, veniturile vor fi impozitate la un nivel mult mai mic decât în statele lor de proveniență, iar paradisurile fiscale își asigură sursele necesare de capitalizare în vederea expansiunii economice și echilibrul social.

- b) Existența unei oportunități reale, protejate prin lege, referitoare la operațiunile comerciale și financiare realizate în aceste jurisdicții, de către persoanele sau companiile participante la aceste operațiuni.

- c) Sistemul financiar – bancar este dezvoltat, permițând operațiuni delicate, facile și rapide cu străinătatea, fără nici o restricție legală ori de infrastructură.

- d) Inexistența controlului schimburilor, atât în ceea ce privește nerezidenții, cât și operațiunile în devize străine.

e) Existența mijloacelor de comunicare bine puse la punct (internet de mare viteză, telefonie, servicii aeriene etc.);

f) Semnarea și implementarea tratatelor bilaterale de evitare a dublei impuneri a veniturilor între paradisurile fiscale și alte state industrializate, tratate care reduc taxele și impozitele aplicate în mod normal investitorilor străini din statele semnatare.

Totodată, experții și analiștii Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), consideră că paradisurile fiscale sunt teritorii care au următoarele *patru* caracteristici, descrise în *Tabelul 4*.

Tabelul 4. Caracteristicile paradisurilor fiscale

Nr.	Specificație	Caracteristici
1.	Nu există impozite sau există doar impozite cu valori nominale aplicate asupra veniturilor relevante	Prin această modalitate de desfășurare a activității, se presupune că veniturile generate de aceste activități sunt caracterizate de o amplă mobilitate geografică și sunt asociate în principal serviciilor bancare și financiare.
2.	Nu există un schimb efectiv de informații.	Datorită faptului că în paradisurile fiscale există o legislație sau o practică administrativă care permite atât companiilor, cât și persoanelor fizice să se bucure de reguli stricte privind secretul bancar, activitatea acestor entități economice și a persoanelor fizice este scutită de cercetarea autorităților fiscale din țara de origine.
3.	Lipsa transparenței	Acest aspect poate deveni evident în implementarea regulamentelor legale, administrative, fiscale și bancare.
4.	Nu există activități economice de substanță	Esența constă în faptul că un teritoriu își propune să atragă investiții sau tranzacții, concentrându-se în mod exclusiv asupra aspectului fiscal.

Sursa: OCDE

Cu referire la practica internațională și în susținerea celor relatate, în calitatea mea de cercetător am dedus **două opinii** în această privință [1], [14], [15], [23].

În cadrul primei opinii, „un paradis fiscal este un stat care creează legislație menită să ajute persoanele fizice sau juridice să evite reglementările obligatorii ce le sunt impuse în statele de origine, unde își desfășoară în substanță tranzacțiile economice” [27, pag.303]. Conform acestei percepții, un element definitoriu al unui paradis fiscal constă în capacitatea de a crea și implementa o legislație proprie, acesta fiind un criteriu esențial, dar nu suficient, pentru a clasifica un stat drept paradis fiscal.

Totuși, este important să subliniem că un paradis fiscal nu necesită să aibă suveranitate politică deplină, ci poate să-și elaboreze propriile legi fiscale. Acest lucru poate fi ilustrat prin exemple precum teritoriile britanice de peste mări, cum ar fi Bermude, Insulele Virgine Britanice, Cayman, etc. [26, pag.117].

Prin urmare, se poate argumenta că anumite state creează un cadru normativ și legislativ care oferă agenților economici posibilitatea de a evita plata impozitelor în țările în care își desfășoară efectiv activitatea. Aceasta contribuie la evitarea conformării voluntare la reglementările fiscale ale acestor țări.

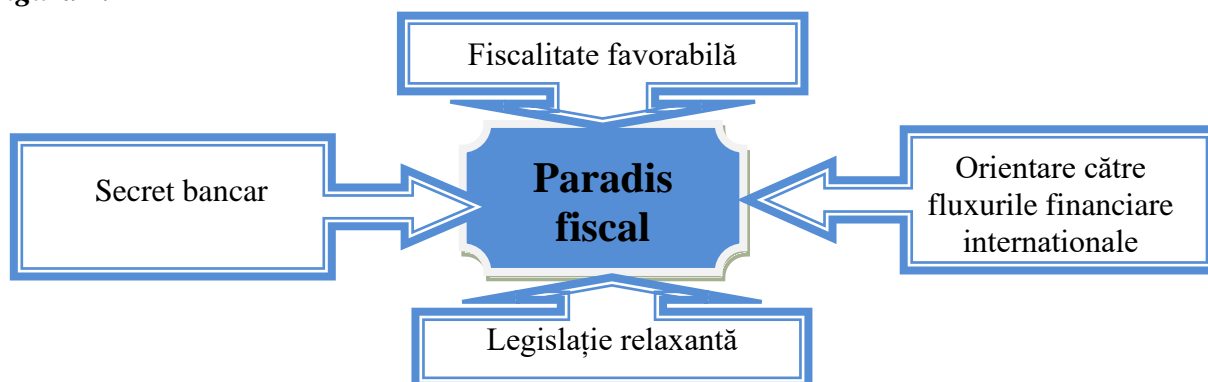
Deși multe paradisuri fiscale oferă protecția secretului bancar, este important de subliniat că în multe cazuri, rezidenții nu au acces la serviciile financiare oferite, iar în special nu beneficiază de avantajele secretului bancar. Un exemplu în acest sens este statul Liechtenstein, unde rezidenții plătesc impozite reduse și nu sunt încurajați să-și transfere veniturile într-o fundație (forma principală de societate de tip offshore a acestui stat), dar nu se bucură de secretul bancar, fiind obligați să declare sursa veniturilor (banilor) [8].

Într-o a doua opinie, privind definirea paradisurilor fiscale, premisele și condiționările sunt similare ca și la prima opinie, în sensul că „paradisurile fiscale sunt statele care dezvoltă deliberat o legislație fiscală favorabilă investitorilor străini, însă se atribuie acestui lucru o conotație pozitivă” [27, pag.303]. Se presupune că motivele pentru adoptarea unei legislații și a

unor politici fiscale relaxate țin de competiția fiscală la nivel internațional și necesitatea de a stimula dezvoltarea economică a țării respective.

De ce aleg agenții economici să recurgă la paradisurile fiscale? Potrivit doctrinei liberale, existența unor reglementări fiscale și birocratice restrictive determină societățile comerciale internaționale să caute state cu impozite reduse și legislație mai flexibilă, în vederea sporirii profiturilor și eliminării obstacolelor care pot interveni în desfășurarea operațiunilor economice.

Specificul activității paradisurilor fiscale conform acestei opinii, sunt reflectate de autor, în **Figura 2.**

Figura 2. Specificul activității paradisurilor fiscale

Sursa: Elaborată de autor

Analizând aceste caracteristici mai atent, observăm că avantajele pe care le oferă paradisurile fiscale devin destul de atractive pentru agenții economici, având în vedere contextul fiscal, legislativ și bancar. Detaliile privind caracteristicile paradisurilor fiscale sunt expuse în **Tabelul 5.**

Tabelul 5. Reflecții asupra paradisurilor fiscale

Nr.	Caracteristici	Reflecții
1.	Fiscalitate favorabilă	Presupune rate de impunere fiscală foarte joase.
2.	Îndreptarea către mișcările financiare la nivel internațional	Statele care adoptă o legislație permisivă în acest domeniu obțin beneficii semnificative, deoarece tranzacțiile comerciale sunt realizate exclusiv de către persoanele care nu sunt rezidente.
3.	Legislație relaxantă	Statele care găzduiesc astfel de activități minimizează supravegherea exercitată asupra agenților economici de către instituțiile statului.
4.	Secret bancar	Secretul bancar este garantat prin prevederile legilor fundamentale ale țărilor gazdă.

Sursa: Elaborată de autor [27, pag.303]

Este important de remarcat că nu doar entitățile economice sunt interesate să recurgă la paradisurile fiscale în scopul optimizării fiscale. Aceste practici sunt adoptate și de către persoanele fizice care doresc să evite impozitele asupra patrimoniului. Astfel, se constată că atracția față de paradisurile fiscale este semnificativă.

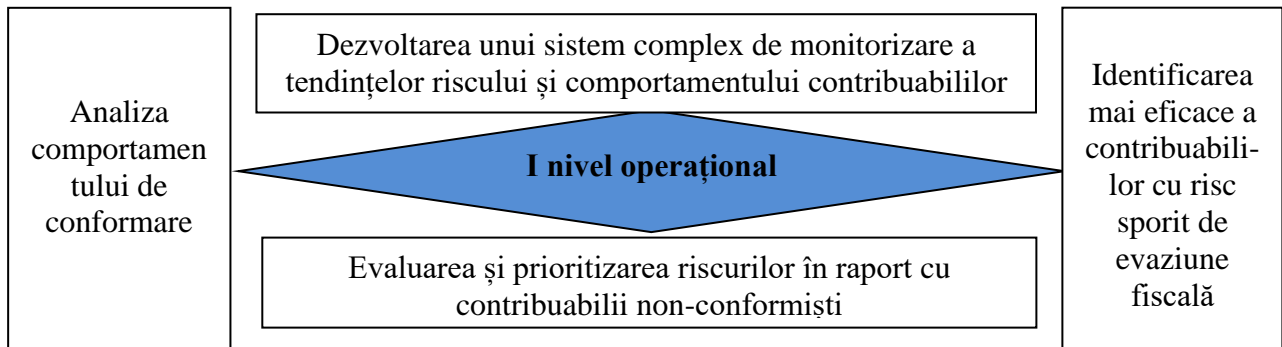
Capitolul se finalizează cu caracteristica nivelurilor operaționale de gestiune managerială al sistemului fiscal, care în opinia autorului, ar avantaja Serviciul Fiscal de Stat în proces de conformare voluntară a contribuabililor.

Astfel, în toate cazurile de intervenții asupra proceselor instituționale, se pornește de la premisa că este foarte importantă planificarea mecanismului de gestiune managerială, care depinde de folosirea unei mari varietăți de tehnici și modele puse la dispoziție de știința managementului organizațional.

Premisa fundamentală în abordarea mecanismului de gestiune managerială, constă în faptul, că demararea activității la un anumit nivel instituțional, afectează celelalte domenii de la alte niveluri, de unde survine concluzia că, în esență, gestiunea managerială trebuie concepută în complex, și nu pe anumite segmente sau dimensiuni.

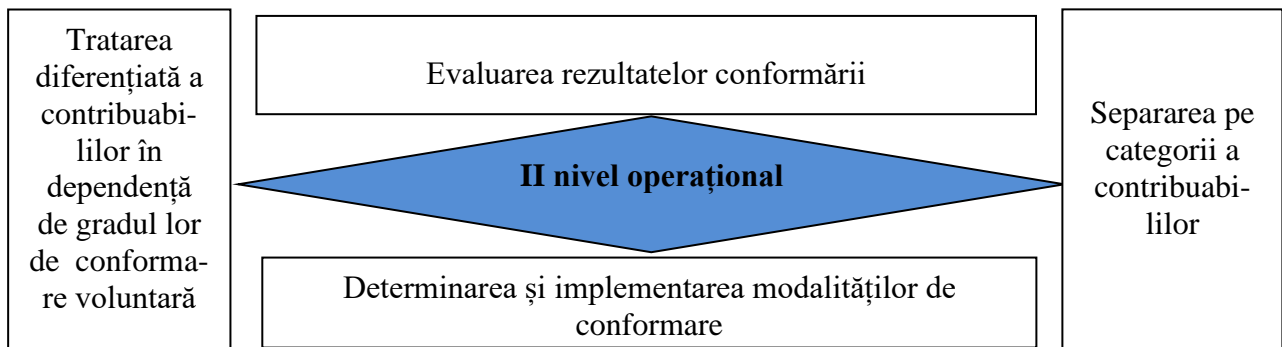
În această ordine de idei, considerăm oportun, implementarea a *trei nivele* operaționale de gestiune managerială al sistemului fiscal, care ar avantaja Serviciul Fiscal de Stat al Republicii Moldova în proces de conformare voluntară a contribuabililor.

Nivelurile operaționale sunt prezentate în *Figurile 3, 4, 5*.

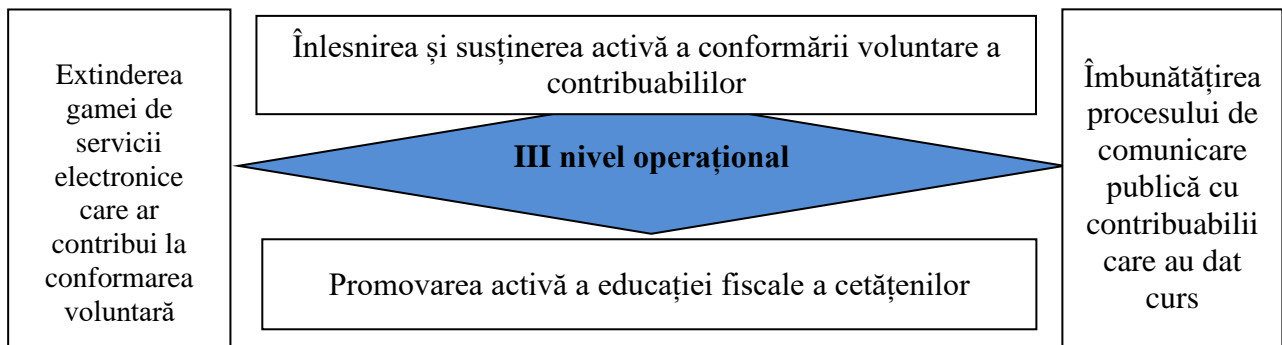
Figura 3. Primul nivel operațional de gestiune managerială al sistemului fiscal

Sursa: Elaborată de autor

Figura 4. Al doilea nivel operațional de gestiune managerială al sistemului fiscal

Sursa: Elaborată de autor

Figura 5. Al treilea nivel operațional de gestiune managerială al sistemului fiscal

Sursa: Elaborată de autor

Accentuăm că aplicarea regulilor cu caracter fiscal, conformarea voluntară a contribuabililor, perceperea impozitelor și taxelor nu se pot realiza fără: existența unui mecanism fiscal bine reglementat, existența metodelor, tehnicilor și instrumentelor fiscale moderne, existența unor specialiști integri și cu nivel sporit de pregătire fiscală.

De asemenea, SFS trebuie să-și propună drept obiectiv stabilirea unui climat întemeiat pe încredere și respect în relația cu contribuabilii, să informeze permanent agenții economice privind politica și strategia de dezvoltare a instituției, să stabilească reguli bine definite privind determinarea obligațiilor fiscale, să declare toleranță zero evaziunii fiscale.

În această ordine de idei, pentru a fi eficient și rațional și pentru a răspunde managementului schimbărilor instituționale, SFS urmează să:

- fie receptiv la schimbările, care se atestă în mediul de afaceri, conform imperativului timpului;
- îndeplinească eficient funcțiile de administrare fiscală;
- încorporeze calificările necesare și experiența adecvată pentru o activitate profesională;
- asigure un tratament egal tuturor contribuabililor, fără discriminare, prin respectarea principiilor de obiectivitate, imparțialitate și legalitate.

În momentul de față, cadrul normativ național în materie fiscală comportă două dimensiuni:

- codul fiscal ca bază de drept legislativă;
- legislația conexă acestuia.

Aceste acte legislative reglementează raporturile juridice de drept fiscal între contribuabili și Serviciul Fiscal de Stat, în sens economic, financiar și procesual.

Raportul juridic, care este stabilit de cadrul legislativ național, privind impunerea fiscală, reglementează mecanismul de formare și achitare a obligațiilor fiscale din partea contribuabililor. Acest mecanism este reflectat în Codul fiscal, prin care se reglementează elementele comune ale veniturilor fiscale, descrise în **Tabelul 6**.

Tabelul 6. Stabilirea impozitelor și taxelor prin intermediul elementelor veniturilor fiscale

Nr. crt.	Elementele veniturilor fiscale	Caracteristica
1.	Obiectul impunerii	Reprezintă materia impozabilă
2.	Subiectul impunerii	Contribuabilul care, conform legislației fiscale, este obligat să calculeze și/sau să achite la buget orice impozite și taxe, penalitățile și amenzile respective
3.	Sursa de plată a impozitului sau taxei	Constituie sursa din care se achită impozitul și taxa
4.	Unitatea de impunere	Reprezintă unitatea de măsură care exprimă dimensiunea obiectului impozabil
5.	Cota (cotele) de impunere	Este quantumul unitar al impozitului sau taxei în raport cu obiectul impozabil
6.	Termenul de achitare a impozitelor sau taxelor	Perioada în decursul căreia contribuabilul este obligat să achite impozitul sau taxa sub formă de interval de timp sau zi fixă a plății
7.	Facilitățile fiscale	Sunt elemente de care se ține seama la estimarea obiectului impozabil, la determinarea quantumului impozitului sau taxei, precum și la încasarea acestuia, sub formă de: scutire parțială sau totală de plata impozitelor sau taxelor; cote reduse ale impozitelor sau taxelor; reducerea obiectului impozabil; amânări ale termenului de achitare a impozitelor sau taxelor; eșalonări ale obligației fiscale.

Sursa: elaborat de autor în baza CF al RM

Pentru a răspunde dezideratului „Serviciul Fiscal de Stat - în serviciul contribuabilului”, organul fiscal trebuie să interacționeze zilnic cu cetățenii și agenții economici din Republica Moldova pentru a-i responsabiliza pe aceștia în vederea creșterii civismului fiscal și a conformării voluntare. În acest context, administrația fiscală are obligația de a facilita activitatea cercurilor de afaceri prin stabilirea unei proceduri de raportare clare și cuprinzătoare, modernizarea procedurilor de control fiscal prin reducerea numărului acestora și sporirea eficienței, precum și asigurarea unei transparențe adecvate a activității instituției fiscale.

În capitolul trei, „**Restructurarea strategică a procedurilor și tacticilor instituționale privind conformarea voluntară**”, este abordată problematica determinării nivelului optim al presiunii fiscale ca condiție obligatorie de conformare voluntară a contribuabililor, fiind totodată caracterizați indicatorii de stare și indicatorii de efect a fiscalității.

Noțiunea de presiune fiscală relevă faptul privind intervenția statului în activitatea agenților economici pentru a preleva anumite taxe și impozite. Din moment ce impozitele

reprezintă „o formă de prelevare a unei părți din veniturile sau averea persoanelor fizice sau juridice la dispoziția statului, în vederea acoperirii cheltuielilor avansate” [20, pag. 285], este normal să se admită și ideea cuantificării acestei prelevări resimțite de contribuabili ca o presiune fiscală.

Astfel, presiunea fiscală la nivel național reprezintă raportul dintre veniturile încasate din impozite, taxe și contribuții ale asigurărilor sociale de stat și PIB realizat într-o anumită perioadă, de regulă un an [29, pag.62].

Presiune fiscală națională (PFN) poate fi calculată în conformitate cu formula prezentată mai jos:

$$PFN = \frac{Impozite + Taxe + CASS}{PIB} \quad (3.1)$$

Sursa: Adaptată de autor după Alina Solomon [34]

Presiunea fiscală este una fluctuantă, în funcție de politica fiscală adoptată de către stat, însă poate fi influențată și de evenimentele politice și economice.

Într-un articol, dedicat nivelului fiscalității, profesorul Gheorghe Filip relevă: „*deformarea imaginii asupra fiscalității, care rezultă prin prisma raportării numai la dimensiunea prelevărilor de resurse în favoarea statului, este amplificată prin modul de determinare și percepere a nivelului său relativ cunoscut și sub denumirea de grad de fiscalitate sau presiune fiscală*” [12].

Este bine cunoscut faptul, că în orice stat agenții economici sunt preocupați de gravitatea presiunii fiscale. În situația în care presiunea fiscală este relativ mare, „*orice contribuabil va putea alege să eludeze obligațiile către Buget, fie în totalitate, fie în parte, practicând evaziunea fiscală*” [10, pag.14].

Explicațiile evoluției presiunii fiscale, în sensul creșterii acestora, trebuie căutate, în opinia noastră, în galopanta creștere a cheltuielilor publice, care la rândul lor sunt supuse anumitor legități economice, sociale și politice.

Nivelul presiunii fiscale este influențat și determinat de mai mulți factori, printre care se regăsesc:

- performanțele economiei naționale la un moment dat;
- eficiența folosirii cheltuielilor publice finanțate din impozite;
- structura proprietății;
- necesitățile publice stabilite prin actul guvernării;
- gradul de conformare voluntară a contribuabililor;
- gradul de înțelegere de către contribuabili a necesităților bugetare și de adeziune la politica guvernului.

Ca rezultat al analizei factorilor respectivi, trebuie să subliniem că indicatorul presiune fiscală obținut prin raportarea prelevărilor obligatorii la BPN, deși permite comparații în spațiu și timp, măsurând importanța fondurilor destinate a fi alocate public, nu constituie un indice sigur și precis al sarcinilor impuse de către autoritățile publice asupra activității economice. Totodată, trebuie să constatăm că indicatorul presiunii fiscale poate da suficiente indicii asupra gradului de imixtiune a statului în economie.

În calitate de autor, consider, că presiunea fiscală trebuie analizată nu numai din punct de vedere matematic, ca raport între plățile prelevate de la contribuabili și veniturile obținute de stat. În concepția noastră, presiunea fiscală trebuie să reflecte starea de lucruri care se atestă în economia națională. Nu poți împovăra agenții economici să efectueze plăți exorbitante la buget, dacă conjunctura economică, politică și socială nu permite acest lucru. Ca exemplu, poate servi efectele pandemiei COVID-19 și războiul din Ucraina, care a afectat puternic economia națională a Republicii Moldova.

În consecință, impozitele și taxele percepute de stat de la contribuabili se formează, din punctul de vedere al acestora, în elemente de presiune fiscală, care este cu atât mai pronunțată cu cât ponderea lor în valoarea adăugată este mai mare.

Presiunea fiscală este resimțită și amplificată și din partea impozitelor indirecte (accize și TVA) care, deși nu sunt suportate de agenții economici, acestea afectează volumul vânzărilor și competitivitatea produselor prin intermediul prețurilor.

Nivelul presiunii fiscale la care este supusă o întreprindere, poate fi calculat după următoarea formulă:

$$PF = \frac{\text{Impozitul pe venit} + \text{CASS} + \text{alte taxe}}{\text{Valoarea adăugată realizată de întreprindere}} \quad (3.2)$$

Sursa: Adaptată de autor după [34, pag.33]

❖ **alte taxe** - totalitatea impozitelor și taxelor directe și indirecte suportate de către întreprindere, cu excepția impozitului pe venit și a Contribuțiilor de Asigurări Sociale de Stat.

Întrucât CASS este o obligație pe care întreprinderea nu o poate evita, această prelevare se include la numărătorul fracției care determină presiunea fiscală.

Elementele de prelevări de la numărătorul fracției contribuie în diferite proporții la mărimea valorii adăugate de întreprindere, adică la numitorul fracției. Rezultă deci că de ponderea acestor elemente de prelevări la formarea valorii adăugate depinde mărimea presiunii fiscale.

O anumită apreciere, mai degrabă calitativă, asupra presiunii fiscale se poate face pe baza modelului curbei lui Laffer.

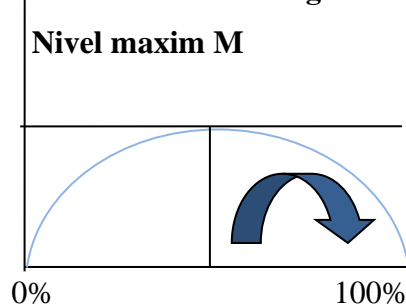
Curba Laffer este un grafic care înfățișează relația dintre ratele impozitelor și veniturile totale din impozite. Modelul Laffer surprinde dinamica veniturilor fiscale (V_f) ale bugetului de stat, în funcție de presiunea fiscală medie (P_{fm}) din economia aceluși stat. Ea arată, de asemenea, că atunci când ratele de impozitare cresc foarte mult, o creștere în rata de impozitare determină scăderea veniturilor din impozite încasate la buget. În mod similar, în anumite împrejurări, o scădere a ratei impozitelor și taxelor poate, de fapt, să genereze o activitate economică suplimentară, care să determine creșterea veniturilor din încasările fiscale.

Pentru a fi mai explicit și a reda practica evazionistă în dependență de presiunea fiscală, prezentăm forma simplificată a curbei lui Laffer în **Figura 6**.

Conform acestei curbe, suma prelevărilor obligatorii este o funcție crescătoare a ratei fiscalității, dar numai până la un anumit prag maximal M .

Explicația se găsește în efectul pe care nivelul cotelor de impunere îl are asupra comportamentului contribuabililor. Cotele mici de impunere stimulează munca, economisirea și investițiile, conducând la extinderea bazei de impozitare și, implicit, la conformarea voluntară. În acest caz, presiunea fiscală asupra contribuabililor este suportabilă și ei nu sunt tentați să practice evaziunea fiscală.

Venitul colectat la Bugetul Public Național

Figura 6. Rata impozitării după curba lui Laffer

Sursa: Adaptată de autor după [13, pag.134-135]

Potrivit graficului, dacă rata impozitării va crește de la 0 la 100%, venitul din impozite și taxe va crește de la 0 la nivel maxim M și de aici va avea trend de scădere. Venitul din impozite scade dincolo de acest punct, pentru că creșterea presiunii fiscale generată de majorarea ratei impozitării va descuraja activitatea economică și în consecință se va diminua baza impozabilă.

În consecință, cu cât presiunea fiscală crește, cu atât veniturile la bugetul consolidat își micșorează ponderea, întrucât o presiune fiscală ridicată, în mod automat conduce la diferite forme de evaziune fiscală și prin urmare, la reducerea încasărilor la BPN.

Așadar, graficul Laffer demonstrează că reducerea veniturilor la Bugetul Public Național apare ca o consecință a presiunii fiscale, nu doar ca urmare a evaziunii fiscale.

Aflați în imposibilitatea identificării nivelului optim al presiunii fiscale fundamentate științific, cercetătorii s-au concentrat pe descoperirea limitelor de variabilitate a presiunii fiscale, identificate a fi de ordin psihologic, politic și economic. În **Tabelul 7**, sunt analizate limitele de variabilitate a presiunii fiscale.

Tabelul 7. Limitele de variabilitate a presiunii fiscale

Nr. o	Limite de variabilitate	Caracteristica limitelor de variabilitate
1.	De ordin psihologic	Sunt impuse de rezistența la impozite și reacția contribuabililor față de creșterea presiunii fiscale, care poate întruni diverse forme: evaziune și fraudă fiscală, abținerea fiscală prin reducerea efortului productiv, eludare fiscală, revolte împotriva fiscalității excesive.
2.	De ordin politic	Țin de competența și abilitatea cu care autoritățile publice știu să justifice în fața contribuabililor impozitarea suplimentară prin promovarea de politici publice și proiecte menite să ofere noi avantaje cetățenilor și seriozitatea cu care partidele politice își respectă promisiunile făcute în perioadele preelectorale.
3.	De ordin economic	Țin de faptul că prelevările obligatorii pot avea ca efect: descurajarea înclinației către organizarea unei afaceri, reducerea investițiilor, inhibarea inițiativei private.

Sursa: Adaptată de autor după [11, pag.62-63]

Limitele de variabilitate a presiunii fiscale sunt influențate și de compensațiile induse de presiunea fiscală prin reversibilitatea impozitelor. Asta explică de ce acolo unde avantajele oferite cetățenilor prin intermediul reversibilității impozitelor, este posibilă conformarea voluntară a contribuabililor.

Concluzionând asupra celor relatate, putem afirma că conformarea voluntară prin plata benevolă a taxelor și impozitelor este posibilă până la un anumit nivel al presiunii fiscale, dincolo de care intervine comportamentul evazionist al contribuabililor.

Un aspect important care trebuie luat în considerare pentru a diminua nivelul presiunii fiscale și a spori gradul de conformare a contribuabililor ține de raționalizarea politicilor strategice de administrare fiscală.

Sarcina de bază a unei instituții fiscale moderne constă în dezvoltarea relațiilor cu mediul de afaceri prin îmbunătățirea mediului fiscal. Tratatul echidistant, echitabil și corect va contribui la sporirea încrederii contribuabililor față de această instituție. Pentru a realiza această sarcină, organul administrației fiscale de stat trebuie să fie într-un proces permanent de modernizare și schimbare instituțională, implementând strategii la nivel de comunicare cu mediul de afaceri, programe de dezvoltare, campanii de conformare voluntară, adoptare de soluții digitale.

Considerăm oportun propunerea unui plan strategic operațional de modernizare instituțională a SFS, care conține **5 direcții** importante:

1. Crearea Agenției Naționale de Administrare a Veniturilor (ANAV).
2. Dezvoltarea parteneriatului cu mediul de afaceri, prin o administrare mai eficientă;
3. Conformarea voluntară a contribuabililor, prin implementarea unor programe de conformare viabile și transparente;

4. Adoptarea de soluții digitale integrate, prin automatizarea proceselor și tehnicilor de conformare voluntară;

5. Prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, inclusiv prin acțiuni de popularizare a acțiunilor întreprinse.

Planul propus are ca scop intensificarea acțiunilor de depășire a efectelor negative în materie de percepție fiscală, prin prisma unui parteneriat durabil și eficient de dialog cu mediul de afaceri.

Capitolul respectiv continuă cu reflectare practicii internaționale a țărilor europene, care au atins anumite performanțe la compartimentul conformare voluntară a contribuabililor. În baza Țărilor de Jos, Suediei, Poloniei, Danemarcei, Italiei și României a fost descrise cele mai bune practici de administrarea fiscală în materie de conformare voluntară.

Concluzia principală ce se desprinde din acest capitol, se referă la tehnologiile informatice avansate, care pot facilita și motiva contribuabilii să se conformeze fiscal, datorită simplificării procedurilor de raportare.

Tehnologiile informaționale prin componentele lor informatice, alături de ansamblul proceselor manageriale, sunt utilizate de numeroase ramuri de activitate, iar efectele acestei abordări sinergice nu pot fi decât constructive pe plan strategic, administrativ sau tehnologic.

Una dintre abordările cele mai frecvente, elucidate în literatura de specialitate, definește tehnologiile informatice ca un ansamblu de componente, care acționează în baza unor relații de cauzalitate, în vederea culegerii și prelucrării datelor și informațiilor, necesare la nivel decizional și operațional.

Componentele complexe de prelucrare includ, atât datele care au doar un simplu regim de tranzitare (date comunicate de alte sisteme interconectate), cât și datele stocate în bazele de date, care urmează să fie gestionate.

În opinia profesorului universitar V. Poleacov „*principalele proprietăți ale tehnologiilor informatice care predetermină eficacitatea utilizării lor sunt: oportunitatea și utilitatea acestora, interacțiunea cu mediul extern, valoarea de referință a acestora și dezvoltarea în timp*” [37, pag.75].

Autorul prezentului studiu, consideră, că tehnologiile informatice avansate, care ar urma să fie implementate pe viitor de către SFS în proces de conformare voluntară, trebuie să se axeze pe „*un sistem informatic integrat performant, bazat pe inteligență artificială și programe software specializate, unde factorul uman să fie diminuat la maximum*”.

Autorul este de părerea, că un sistem informatic performant trebuie să fie caracterizat printr-o serie de elemente, cu ar fi:

❖ arhitectură flexibilă, care să permită integrarea tuturor instituțiilor interesate în cooperarea cu SFS printr-o platformă informațională comună;

❖ integrarea cu alte produse informatice și aplicații de calcul și analiză, prin existența facilităților de import și export al datelor;

❖ transparența complexității soluției informatice, în vederea operării facile de către contribuabili;

❖ existența unor politici de securitate informațională, capabilă să protejeze în totalitate datele cu caracter personal ale contribuabililor.

În cadrul arhitecturii sistemului informatic integrat, trebuie reliefate ansamblu de elemente logice, care urmează să funcționeze inter-corelat pe diferite niveluri.

De asemenea, autorul mai consideră, că tehnologiilor informatice ale entității fiscale trebuie să le fie atribuite două particularități importante:

1. **Gradul de relevanță al informației**, care să genereze acesteia atributul de factor de progres. Prin menținerea calității sistemului informatic va fi asigurată o funcționare corectă a SFS, deschizând pentru entitatea respectivă o serie de direcții de ordin strategic.

2. **Complexitatea sistemului informațional**, care să scoată în evidență legătura dintre: procesul decizional și cel operațional, variabilele certe și cele necunoscute, aspectul formal și

informal. În acest sens, apreciem că, managementul informației trebuie să identifice necesitățile reale ale contribuabililor în materie de conformare voluntară, precum și stabilirea obiectivă a unei ordini de priorități în satisfacerea acestora, care să prevaleze la introducerea tehnologiilor informatice.

Extinderea serviciilor digitale și asigurarea interoperabilității sistemelor IT, vor contribui la diminuarea neconformării fiscale prin utilizarea inteligentă a datelor și informațiilor disponibile, precum și la îmbunătățirea eficienței și eficacității organizaționale a Serviciului Fiscal de Stat.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Mediul socio-economic și gradul de dezvoltare al Republicii Moldova depind preponderent de faptul cum este gestionată politica bugetar-fiscală a țării și de modul cum se asigură încasările la Bugetul Public Național.

Prin intermediul planificării bugetare, este stabilit quantum de încasări care trebuie asigurat de către Serviciul Fiscal de Stat, sunt stabilite perioadele de repartizare a veniturilor și a cheltuielilor aprobate, precum și limitele minime de realizat – în cazul veniturilor, respectiv nivelul maxim al cheltuielilor. Astfel, prin această modalitate se poate asigura execuția echilibrată a Bugetului Public Național și a verigilor componente.

Suntem de părerea, că echilibru general poate fi atins numai atunci când există uniformitatea fenomenelor economice și sociale. Dar pentru realiza acest deziderat este necesar ca politica bugetar-fiscală a țării să fie concepută în așa fel, încât să asigure consolidarea finanțelor publice prin intermediul: consumului guvernamental, investițiilor publice, transferurilor și impozitelor asupra consumului, veniturilor salariale și de capital, importurilor și exporturilor.

De asemenea, în raport cu mediul de afaceri trebuie instituit un cadru unitar pragmatic, care să prevadă aplicarea unui tratament echitabil tuturor contribuabililor, fără discriminare, prin respectarea principiilor de obiectivitate, imparțialitate și legalitate. Pentru aceasta organul de administrare fiscală trebuie să se afle într-o permanentă schimbare și dezvoltare, adaptându-se la cerințele sociale și economice ale țării, la necesitățile și comoditatea contribuabililor, la găsirea și implementarea noilor soluții de creștere a randamentului fiscal, la optimizarea cheltuielilor operaționale prin facilitarea și consolidarea conformării fiscale voluntare.

La rîndul său, conformarea fiscală voluntară trebuie realizată prin intermediul simplificării procedurilor operaționale de administrare fiscală, prin evitarea constrângerilor și presiunii fiscale exagerate, prin soluții digitale integrate, prin comunicare eficientă, prin programe de informare și popularizare a civismului fiscal, prin educației fiscale, sporind astfel, încrederea contribuabilii față de Serviciul Fiscal de Stat.

Însă, pentru a dezvolta un sistem adecvat de management operațional al riscurilor de conformare voluntare, este necesar ca organul administrației fiscale să dispună de date complete, veridice și fiabile cu privire la situația fiscală a contribuabililor. Fără aceste date, Serviciul Fiscal de Stat va atinge doar parțial obiectivul de conformare voluntară și nu va realiza integral sarcina de reducere a decalajului fiscal.

De aceea, un aspect important în formarea opiniei corecte asupra modului de administrare fiscală prin prisma conformării voluntare, trebuie reflectat prin intermediul unei cercetări științifice complexe, motiv care demonstrează că tema este actuală și necesită soluționarea unei probleme de importanță majoră pentru sistemul fiscal al țării.

Pe parcursul elaborării tezei de doctorat au fost deduse următoarele **concluzii**:

1. Principalul obiectiv al Serviciului Fiscal de Stat trebuie axat pe transformarea instituției într-o organizație inovativă, care să răspundă provocărilor mediului extern.

2. Reforma instituțională trebuie să aibă ca obiectiv reducerea decalajului fiscal și a arieratelor fiscale, care în opinia experților străini ar stabiliza capacitatea de colectare a veniturilor la bugetul consolidat al Republicii Moldova.

3. Combaterea evaziunii fiscale și a fraudei fiscale este necesar să se bazeze pe asigurarea respectării legii, dar și pe cel al consolidării încrederii între contribuabili și instituția fiscală.

4. Procesul de digitalizare a instituției fiscale trebuie realizați cu pași mai rapizi pentru a evita procesarea dificilă a datelor operative.

5. Dezvoltarea competențelor resurselor umane prin formare continuă a angajaților instituției fiscale.

Luând în considerare concluziile studiului, aspectele favorabile, limitele și perspectivele cercetării, considerăm oportun de a propune instituțiilor statului anumite **propuneri și recomandări** în vederea eficienței procesului de administrare fiscală.

I. Pentru Guvernul Republicii Moldova

1. Crearea Agenției Naționale de Administrare a Veniturilor (ANAV) ca organ de specialitate al administrației publice centrale, format în baza fuziunii Serviciului Fiscal de Stat și a Serviciului Vamal, care se va ocupa de administrarea încasărilor de ordin fiscal și vamal. ANAV va avea rolul de a asigura resursele pentru cheltuielile publice ale statului prin colectarea și administrarea eficace și eficientă a impozitelor, taxelor, contribuțiilor și a altor sume datorate bugetului general consolidat.

2. Armonizarea legislației fiscale conform directivelor europene în contextul desemnării Republicii Moldova ca țară candidată.

II. Pentru Ministerul de Finanțe al Republicii Moldova

3. Politica fiscală a statului să fie elaborată și aprobată în corespundere cu necesitățile statului, totodată nefiind neglijate posibilitățile reale ale mediului de afaceri.

4. Dimensionarea și atribuirea echilibrată a sarcinilor fiscale asupra instituției fiscale și asupra contribuabililor prin perceperea în modul cel mai corect posibil a veniturilor bugetare.

5. Implementarea unui mecanism anual de analiză și evaluare a instituției fiscale, în vederea adaptării la noile tendințe și cerințe exprimate de partenerii externi.

6. Însăprirea legislației fiscale la compartimentul prevenirea și combaterea evaziunii fiscale.

7. Extinderea serviciilor digitale și asigurarea interoperabilității sistemelor informatice de administrare fiscală cu sistemele informatice ale altor instituții ale statului, care dețin și pot furniza informații utile în activitatea de colectare a impozitelor și taxelor.

8. Intensificarea colaborării cu partenerii externi în vederea reformării și modernizării Serviciului fiscal de Stat.

9. Introducerea în legislația fiscală națională al termenului de fraudă fiscală, noțiune elucidată de autor în prezenta lucrare.

III. Pentru Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova

10. Introducerea unei discipline opționale în cadrul instituțiilor de învățământ liceal cu privire la educația fiscală, care ar infiltra de pe băncile școlii civismul fiscal.

IV. Pentru Serviciul Fiscal de Stat

11. Asigurarea unei reziliențe instituționale de durată în materie de conformare voluntară.

12. Restructurarea și raționalizarea proceselor de administrarea fiscală prin prisma conjuncturală existentă în mediul de afaceri.

13. Ajustarea cadrului juridic normativ pentru a iniția lansarea în regim pilot a monitorizării pe orizontală pentru zece contribuabili mari, selectați pe principii benevole, pe un termen de minimum doi ani.

14. Dezvoltarea unui complex de măsuri privind monitorizarea tendințelor, riscurilor și comportamentului contribuabililor în ceea ce privește conformarea voluntară a contribuabililor.

15. Reorganizarea și reformarea managementului riscului de neconformare fiscală prin implementarea completă a principiilor de gestionare a riscurilor, cu dezvoltarea planurilor de acțiune și de conformare specifice pentru fiecare tip de impozit, vizând îmbunătățirea semnificativă a gradului de respectare a obligațiilor fiscale.

16. Stabilirea unei relații corecte și transparente cu contribuabilii, cunoscându-se faptul, că majoritatea contribuabililor sunt de bună credință și doresc să se conformeze.

17. Eficientizarea colectării veniturilor la Bugetul Public Național, având ca efect conformarea voluntară a contribuabililor, realizând astfel scopul de creștere a ponderii veniturilor colectate în Produsul Intern Brut.

18. Simplificarea formularelor, declarațiilor și a altor documente fiscale pentru a susține conformarea voluntară a contribuabililor.

19. Specializarea activității de administrare fiscală a contribuabililor mari pe sectoare de activitate pentru a asigura o interacțiune adaptată la cerințele de conformare voluntară.

20. Furnizarea de servicii electronice digitalizate, cu scopul îmbunătățirii conformării voluntare a contribuabililor, combaterii evaziunii fiscale și creșterii eficienței încasărilor fiscale.

21. Adoptarea de soluții digitale integrate pentru a asigura servicii fiscale de calitate contribuabililor. În acest context, este necesar de amplificat programele de dezvoltare instituțională, care prevăd introducerea tehnologiei informatice și a inteligenței artificiale.

22. Formarea profesională a angajaților SFS pentru adaptare corespunzătoare la cerințele contribuabililor în materie de creștere a calității deservirii.

23. Modelarea conceptului nou de Loterie Fiscală cu scopul obținerii rezultatelor maxime de conformare voluntară.

24. Ajustarea liniilor strategice care vizează funcționarea optimă a proceselor și procedurilor utilizate de SFS în raport cu contribuabilii.

25. Elaborarea și implementarea unei strategii de comunicare eficiente pentru a sprijini contribuabilii să adopte un comportament de civism fiscal.

26. Asigurarea asistenței de calitate contribuabililor bazată pe practicile fiscale moderne din blocul comunitar al UE.

27. Implementarea bunilor practici europene în materie de conformare voluntară a contribuabililor.

Aceste propuneri și recomandări reflectă în bună măsură abordarea graduală de îndeplinire a obiectivelor strategice a instituțiilor statului, care se va manifesta în consecință asupra creșterii gradului de performanță managerială.

Având în vedere dezvoltarea globală a afacerilor, cât și complexitatea acestora, este necesar ca Serviciul Fiscal de Stat al Republicii Moldova să dezvolte și să identifice soluții astfel încât, să se adapteze cu succes tendințelor provocărilor mondiale.

Prin urmare, pe această cale se sintetizează anumite soluții care pot sta la baza activității Serviciului Fiscal de Stat, bazate pe o cercetare de tip inductiv, care nu este o teorie coerentă, ci o sinteză a celor mai bune practici europene.

BIBLIOGRAFIE

1. ALESINA, A., WEDER, B., *Publisher American Economic Association*, vol. 92, nr. 4, septembrie 2002, (pag. 1126-1137)
2. BÎRLE, V., *Frauda fiscală*. București, editura Teora, 2005, pag. 13, pp.128, ISBN 973-20-0883-0.
3. BLANCHARD, O., PEROTTI, R. *An empirical characterization of the dynamic effects of changes in government spending and taxes on output*. National Bureau of Economic Research, Cambridge MA, Working Paper nr. 7269, 1999
4. BRUNET, R., *La déchiffrement du monde. Théorie et pratique de la géographie*. Paris, Belin, 2017, p.528.
5. BURDUȘ, E., POPA, I. *Fundamentele managementului organizației*. Ediția III. București, editura Pro Universitaria, 2018, pp. 394, ISBN: 978-606-26-0878-1
6. BURDUȘ, E., POPA, I. *Metodologii manageriale*. Ediția II-a. București, editura Pro Universitaria, 2018, pp. 362, ISBN: 978-606-26-0881-1
7. CĂPRĂRESCU, Gh., STANCU, D., ARON, G. *Management*. Ediția II-a. București, editura Universitară, 2013, pp. 230, ISBN: 978-606-591-757-6
8. CHIRIEAC, R.M., *Societățile comerciale offshore. Între optimizare și evaziune fiscală*. București, editura Hamangiu, 2019, pp. 381, ISBN 978-606-27-1242-6
9. DEAC, V., coordonator. *Management*. Ediția II-a. București, editura ASE, 2014, pp. 456, ISBN: 978-606-505-761-6
10. DINGA, E., *Considerațiuni teoretice privind evaziunea fiscală vs fraudă fiscală*. În: Revista Studii Financiare – Abordări teoretice și modelare, vol.12 (4). București, editura Centre of Financial and Monetary Research „Victor Slavescu”, 2008, pp. 30, p.14.
11. DRĂCEA, M., FLOREA, N.M. *Fiscalitatea și armonizare fiscală*. Craiova, editura Universitaria, 2013, pp.270, pag. 62-63, ISBN 978-606-14-0587-9
12. FILIP, Gh., *Fiscalitatea și nivelul său relativ*. Iași, revista Finanțe, Credit, Contabilitate, 1995, nr.8.
13. HOANȚĂ, N., *Evaziunea fiscală*. Ed. A II-a. București, editura C.H. Beck, 2010, pp.264, pag. 134-135, ISBN 978-115-737-5
14. JESSUA, C., LABROUSSE, Ch., Vitry D., Gaumont D. *Dicționar de științe economice*. Chișinău, Editura Arc, 2006, pag. 382.
15. JOHANNESSEN, N., SLEMROD, J., 2020, *Taxing hidden wealth: the consequences of U.S. enforcement initiatives on evasive foreign accounts*, London School of Economics and Political Science, LSE Library
16. JOSE, T., 2003, *Ajutorul extern corup? Scrisori de economie*, 2003, voi. 79, numărul 1, 99-106
17. KEYNES, Jh.M., *The Economic Consequences of the Peace*. Create Space Independent Publishing Platform, 2012, pages 142, ISBN 978-147-936-870-9
18. KEYNES, Jh.M., *Teoria generală a ocupării forței de muncă, a dobânzii și a banilor*. Ediția I. București: Editura Publică, 2009, pp. 488, ISBN 978-973-1931-02-9
19. Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181 din 25.07.2014, publicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.223-230* din 08.08.2014.
20. MANOLE, T., *Managementul finanțelor publice*. Chișinău, editura Tehnica-Info, 2016, pag.659, pp.803, ISBN 978-9975-63-401-4.
21. MONTESQUIEU, *Despre spiritul legilor*. București, editura Antet, 2011, pag.28, pp.312, ISBN 978-973-63-6447-1
22. MUSGRAVE, R., MUSGRAVE, P. *Public Finance in Theory and Practice*, New York: McGraw-HillInc., 1984.
23. OKADA, K., & SAMRETH, S., 2012. *O abordare de regresie cuantilă*. Economics Letters, Elsevier, 2012. Vol. 115(2), (pag. 240-243)

24. PARETO, V., *Cours d'Economie politique*. Vol. 1, pp. 430, Lausanne, 1897, F. Rouge.
25. PLATON, N., ȚURCANU, I., *Consolidarea managementului sistemului fiscal prin combaterea evaziunii fiscale și sporirea gradului de conformare voluntară*. Conferința științifică internațională Strategii și politici de management în economia contemporană, ediția VI, Chișinău, 2021, pag. 297, ISBN 978-9975-155-20-5.
26. PLATON, N., ȚURCANU, I., *Natura contravențiilor care pot fi săvârșite de societățile comerciale de tip offshore*. În Monitorul fiscal Fisc.md, Chișinău, 2022, nr.5 (75), pag. 117, pp. 128, ISSN 1857-3991.
27. PLATON, N., ȚURCANU, I., *Paradisurile fiscale în lumea contemporană*. Conferința științifică internațională Strategii și politici de management în economia contemporană, ediția VII, Chișinău, 2022, pag. 303, pp.411, ISBN 978-9975-147-65-1.
28. PLATON, N., ȚURCANU, I., *Statul ca autoritate publică responsabil de gestionarea finanțelor publice*. Conferința științifică internațională Competitivitate și inovare în economia cunoașterii, ediția XXI, Chișinău, 2019, pag. 763, pp.828, ISBN 978-9975-75-968-7.
29. PLATON, N., ȚURCANU, I., *The effects and consequences of tax pressure on the business environment*. International scientific conference Competitiveness and innovation in the knowledge economy, edition 26 th, Chișinău, 2022, pag. 62, pp.486, ISBN 978-9975-3590-6-1.
30. POPESCU, D., *Management: concepte, principii, metode, probleme, studii de caz, jocuri de roluri*. București, editura Economică, 2006, pp. 430, ISBN: 978-973-709-297-7
31. RĂDĂCEANU, Ed., *Managementul de succes: metode, realități, perspective*. București, editura A.G.I.R., 2008, pp. 352, ISBN: 978-973-720-186-7
32. SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D., *Economics*. 19th ed., Boston: McGraw-Hill Irwin, 2010. 750 p
33. SMITH, A., *Teoria sentimentelor morale*. București, editura Publica, 2017, pag.62, pp.520, ISBN 978-606-722-245-6.
34. SOLOMON, A.G., *Bugetul public. Elemente de fiscalitate și coordonare a politicii economice*. București, editura Universitară, 2015, pag. 33, pp. 172, ISBN 978-606-28-0346-9
35. ȚURCANU, I., *Impozitele, taxele și contribuțiile ca mijloace de formare a finanțelor publice*. În *Economica*, Chișinău: ASEM, 2022, nr.1 (119), pag. 76, pp. 103, ISSN 1810-9136.
36. VERBONCU, I., Apostu C., Gogîrnoiu D., Zalman M. *Management: eficiență, eficacitate, performanțe*. București, editura Universitară, 2013, pp. 324, ISBN: 978-606-591-882-5
37. ПОЛЯКОВ, В.П. *Информатика для экономистов*. Москва, издательство Юрайт, 2019, 524 с., стр. 75, ISBN: 978-5-9916-4367-2

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice

1. PLATON, Nicolae, ȚURCANU Igor. *Some aspects regarding the fiscal approach in economic classicism*. Ovidius University Annals, Constanța, România. Economic sciences series, categoria „B+”, Volume XX, Issue 2/2020, on page 432 – to 438, ISSN 2393-3127 (online), ISSN-L 2393-3119, 0,60 c.a. Disponibil: <https://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/RO/wp-content/uploads/2021/03/Section%203/37.pdf> Baze de date: EBSCO, RePeC, DOAJ, ULRICH WEB, Index Copernicus.
2. PLATON, Nicolae, ȚURCANU Igor. *Utilizarea metodelor indirecte de estimare a obligațiunilor fiscale ca modalitate de conformare voluntară a persoanelor fizice*. În: *Economica*, 2019, nr.4 (110), ASEM, Chișinău, pp.7 – 18, ISSN 1810-9136, 0,54 c.a. categoria B. Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/economica/ec_2019_4_r2.pdf
3. ȚURCANU Igor. *Schimbarea instituțională ca opțiune strategică în activitatea Serviciului Fiscal de Stat*. În: *Economica*, 2021, nr.01 (115), ASEM, Chișinău, pp.86 – 95, ISSN 1810-9136, 0,51c.a. categoria B. Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/economica/ec_2021_1_r5.pdf
4. ȚURCANU Igor. *Impozitele, taxele și contribuțiile ca mijloace de formare a finanțelor publice*. În: *Economica*, 2022, nr.2 (120), ASEM, Chișinău, pp.73 – 82, ISSN 1810-9136, 0,51 c.a. categoria B. Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/economica/ec_2022_2.pdf
5. ȚURCANU Igor. *Strategii de îmbunătățire a mediului fiscal prin modernizare instituțională*. În: *Economica*, 2022, nr.1 (119), ASEM, Chișinău, pp.85 – 100, ISSN 1810-9136, 0,70 c.a. categoria B. Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/economica/ec_2022_1.pdf
6. PLATON, Nicolae, ȚURCANU, Igor. *Statul ca autoritate publică responsabil de gestionarea finanțelor publice*. În: *Lucrările Științifice ale Conferinței Științifice Internaționale „Competitivitate și inovare în economia cunoașterii”*, ediția XXI-a, din 27-28 septembrie 2019, Chișinău, ASEM, 2019, pp.762-766, ISBN 978-9975-75-968-7, 0,37 c.a. Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/handle/1234567890/245>
7. PLATON, Nicolae, ȚURCANU, Igor. *Evoluția fiscalității în contextul doctrinelor economice*. În: *Culegere de rezumate al Lucrărilor Științifice ale Conferinței Științifice Internaționale „Competitivitate și inovare în economia cunoașterii”*, ediția XXII-a, din 25-26 septembrie 2020, Chișinău, ASEM, 2020, pp.71-74, ISBN 978-9975-75-986-1, 0,33 c.a. Disponibil: <http://irek.ase.md/xmlui/handle/1234567890/1055>
8. PLATON, Nicolae, ȚURCANU, Igor. *Consolidarea managementului sistemului fiscal prin combaterea evaziunii fiscale și sporirea gradului de conformare voluntară*. În: *Lucrările Științifice ale Conferinței Științifice Internaționale „Strategii și politici de management în economia contemporană”*, ediția a VI, din 26-27 martie 2021, Chișinău, ASEM, pp.292-300, ISBN 978-9975-155-20-5, 0,68 c.a. Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/2106>
9. PLATON, Nicolae, ȚURCANU, Igor. *Paradisurile fiscale în lumea contemporană*. În: *Lucrările Științifice ale Conferinței Științifice Internaționale „Strategii și politici de management în economia contemporană”*, ediția a VII, din 09-10 iunie 2022, Chișinău, ASEM, pp. 303-309, ISBN 978-9975-147-65-1, 0,48 c.a. Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/2388>
10. PLATON, Nicolae, ȚURCANU, Igor. *Efectele și consecințele presiunii fiscale asupra mediului de afaceri*. În: *Culegere de rezumate al Lucrărilor Științifice ale Conferinței Științifice Internaționale „Competitivitate și inovare în economia cunoașterii”*, ediția XXIV-a, din 23-24

septembrie 2022, Chișinău, ASEM, 2022, ISBN 978-9975-75-986-1, 0,48 c.a. Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/2577>

11. ȚURCANU, Igor. *Gestionarea riscurilor de evaziune și fraudă fiscală ca rezultat al programului de conformare voluntară a contribuabililor.* În: Culegere de rezumate al Lucrărilor Științifice ale Conferinței Științifice Internaționale „Competitivitate și inovare în economia cunoașterii”, ediția XXIV-a, din 23-24 septembrie 2022, Chișinău, ASEM, 2022, ISBN 978-9975-75-986-1, 0,47 c.a.

Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/2577>

Articole publicate în ediții documentare

12. PLATON, Nicolae, ȚURCANU, Igor. *Natura contravențiilor care pot fi săvârșite de societățile comerciale de tip offshore.* În: „Monitorul Fiscal Fisc.md”, 2022, nr.5(75), Chișinău: Tipografia Bons Offices, pp. 116-120, ISSN 1857-3991, 0,51 c.a.

Disponibil: <https://monitorul.fisc.md/mic/natura-contravențiilor-care-pot-fi-savarsite-de-societatile-comerciale-de-tip-offshore.html/>

ADNOTARE

ȚURCANU Igor. Managementul administrării fiscale prin prisma conformării voluntare. Teză de doctor în științe economice. Chișinău, 2024.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie din *157 surse*, conținutul fiind expus pe *146 de pagini* text de bază, conține *24 de tabele*, *16 figuri*, *5 formule* și *10 anexe*. Rezultatele obținute sunt publicate în *12 lucrări științifice*.

Cuvinte – cheie: management, administrare fiscală, gestiune fiscală, conformare fiscală voluntară, prelevări fiscale, riscuri fiscale, fraudă fiscală, evaziune fiscală, strategie fiscală, paradisuri fiscale, centre offshore, tehnologii informatice.

Domeniu de studiu: managementul administrării fiscale, managementul finanțelor publice.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-aplicativă și metodologică a managementului administrării fiscale prin prisma conformării voluntare, identificarea și evaluarea cauzelor și problemelor care generează un management defectuos al procesului de conformare voluntară a contribuabililor, inițierea și implementarea unor acțiuni și măsuri concrete, care vor duce în consecință la creșterea civismului fiscal.

Obiectivele cercetării: studierea și elucidarea abordărilor conceptuale privind bazele teoretico-metodologice ale managementului administrării fiscale; cercetarea gradului de interacțiune a managementului administrării fiscale cu modalitățile și mecanismele de prelevare a obligațiilor financiare; specializarea managementului administrării fiscale ca știință aplicativă în proces de conformare voluntară a contribuabililor; investigarea riscurilor aferente proceselor de conformare voluntară; determinarea instrumentelor și metodelor de combatere a evaziunii fiscale pentru a spori gradul de conformare voluntară a contribuabililor; analiza particularităților ce țin de procesul de conformare voluntară a contribuabililor; stabilirea unor politici raționale de administrare fiscală pentru a crește interesul contribuabililor pentru a se conforma voluntar; examinarea bunelor practici europene care pot fi preluate la demararea procesului de conformare voluntară a contribuabililor; identificarea tehnologiilor informatice avansate capabile să amplifice gradul de conformare a contribuabililor; elaboarea recomandărilor privind crearea și implementarea unui nou mecanism de sporire a gradului de conformare a contribuabililor.

Noutatea și originalitatea științifică constă în explorarea managementului administrării fiscale prin prisma conformării voluntare într-un mod complex, unitar și sistematic, fiind utilizate o gamă largă de metode, care au permis atât fundamentarea teoretică a acestui domeniu, cât și evidențierea practică a particularităților ce țin de mecanismul de conformare voluntară a contribuabililor.

Problema științifică soluționată în teză constă în dezvoltarea unei noi direcții de cercetare științifică a managementului administrării fiscale, care include abordarea complexă și sistemică a procesului de conformare voluntară a contribuabililor, ca parte integrantă a Strategiei de Dezvoltare și Modernizare Instituțională a SFS, fiind identificate oportunități reale, capabile să asigure diminuarea evaziunii și fraudei fiscale ca pericol eminent în asigurarea veniturilor la BPN.

Semnificația teoretică a tezei rezidă în sistematizarea și sintetizarea abordărilor teoretice privind managementul administrării fiscale prin prisma conformării voluntare, ajustarea practicilor internaționale privind utilizarea acestora în proces de activitate a SFS.

Valoarea aplicativă a tezei este conferită de posibilitatea de a utiliza rezultatele tezei de doctorat pentru creșterea performanței Serviciului Fiscal de Stat în materie de conformare voluntară a contribuabililor. Soluțiile propuse pot contribui la accelerarea acestui proces, iar rezultatul scontat va fi majorarea încasărilor la BPN.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele au fost diseminate în cadrul conferințelor naționale și internaționale și în publicațiile revistelor de profil. O parte din recomandările sugerate, au fost valorificate și implementate de către Serviciul Fiscal de Stat.

ANNOTATION

ȚURCANU Igor. Management of tax administration through voluntary compliance.

Doctoral Thesis in Economic Sciences. Chisinau, 2024.

Structure of the thesis: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography of *157 titles, 146 pages of basic text, 24 tables, 16 figures, 5 formulas, 10 appendices*. The obtained results are published in *12 scientific* papers.

Keywords: management, tax administration, tax system, voluntary tax compliance taxation, taxes, institutional strategies, tax fraud, tax evasion, tax havens, offshore centers, IT technologies.

Field of study: management of tax administration, public finance management.

The purpose of the research: the theoretical-applicative and methodological substantiation of the management of tax administration through voluntary compliance, the identification and evaluation of the causes and problems that generate a faulty management of the process of taxpayers' voluntary compliance, the initiation and implementation of concrete actions and measures, which will lead consequently to the increase of fiscal citizenship.

Research objectives: studying and elucidating conceptual approaches regarding the theoretical-methodological bases of the management of tax administration; research of the degree of interaction of the management of tax administration with the ways and mechanisms of collection of financial obligations; the specialization of tax administration management as an applied science in the process of voluntary taxpayer compliance; investigating the risks related to voluntary compliance processes; determining the tools and methods to combat tax evasion in order to increase the degree of taxpayers' voluntary compliance; analysis of the particularities related to the taxpayers' voluntary compliance process; establishing rational tax administration policies to increase taxpayers' interest in voluntary compliance; the examination of good European practices that can be taken over upon launching the taxpayers' voluntary compliance process; the identification of advanced IT technologies capable of increasing the taxpayers' degree of compliance; formulating recommendations regarding the creation and implementation of a new mechanism to increase taxpayers' compliance.

Scientific novelty and originality: for the first time, the management of tax administration through voluntary compliance was analyzed complexly, unitarily and systematically, a wide range of methods being used, which allowed both the theoretical foundation of the management of tax administration, and the practical highlighting of the particularities related to the mechanism of taxpayers' voluntary compliance.

The results obtained that contribute to solving an important scientific problem: the development of a new direction of scientific research in the management of tax administration, which includes the complex and systemic approach to taxpayers' voluntary compliance process, as an integral part of the Development and Institutional Modernization Strategy of the STS, real opportunities being identified, capable of ensuring the reduction tax evasion and fraud as an eminent danger in securing income at the NPB.

Theoretical significance: the systematization and synthesis of theoretical approaches regarding the management of tax administration through voluntary compliance, the adjustment of international practices regarding their use in the STS activity process.

The applicative value of the thesis: the possibility of using the results of the doctoral thesis to increase the performance of the State Tax Service in terms of taxpayers' voluntary compliance. The proposed solutions can contribute to the acceleration of this process, and the expected result will be an increase of revenues to the NPB.

Implementation of scientific results: the results were disseminated at national and international conferences and in the publications of professional journals. The suggested recommendations were appreciated and implemented by the State Tax Service.

АННОТАЦИЯ

ЦУРКАНУ Игор. Менеджмент налогового администрирования посредством добровольной конформации. Докторская диссертация на соискание степени доктора экономических наук. Кишинэу, 2024

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография из *157 наименований*, содержание отражено на *146 страниц* основного текста, *24 таблиц*, *16 рисунков*, *5 формул*, *10 приложений*. Полученные результаты опубликованы в *12 научных работах*.

Ключевые слова: менеджмент, налоговое администрирование, налоговое управление, добровольная налоговая конформация, налоговые сборы, налоговые риски, налоговое мошенничество, уклонение от уплаты налогов, налоговая стратегия, налоговый рай, оффшорные центры, ИТ-технологии.

Область исследования: менеджмент налогового администрирования, менеджмент публичных финансов.

Цель исследования: обеспечить научно-прикладную и методологическую основу менеджмента налогового администрирования посредством добровольной конформации, выявить и оценить причины и проблемы, порождающие дефектное управление процесса добровольной конформации налогоплательщиков, инициировать и реализовать конкретные действия и меры, которые впоследствии приведут к повышению налоговой гражданственности.

Задачи исследования: изучение и выяснение концептуальных подходов к теоретическим и методологическим основам менеджмента налогового администрирования; исследование степени взаимодействия менеджмента налогового администрирования с методами и механизмами взимания финансовых обязательств; специализация менеджмента налогового администрирования как прикладной науки в процессе добровольной конформации; исследование рисков, связанных с процессами добровольной конформации; определение инструментов и методов борьбы с уклонением от уплаты налогов для повышения степени добровольной конформации; анализ особенностей процесса добровольной конформации; формирование рациональной политики налогового администрирования для повышения добровольной конформации; изучение и внедрение передового европейского опыта по добровольной конформации; выявление передовых ИТ-технологий, способных повысить уровень соблюдения налогового законодательства; формулирование рекомендаций по созданию и внедрению нового механизма повышения уровня добровольной конформации.

Научная новизна и оригинальность состоит в комплексном изучении менеджмента налогового администрирования посредством добровольной конформации налогоплательщиков, который изучен и проанализирован комплексно, единообразно и системно, с использованием широкого спектра методов и подходов к управлению.

Полученные результаты, которые способствуют решению важной научной проблемы заключаются в разработке нового направления научных исследований по менеджменту налогового администрирования, включающего комплексный и системный подход к процессу добровольной конформации, как составной части Стратегии институционального развития и модернизации Государственной Налоговой Службы (ГНС).

Теоретическая значимость состоит в систематизации и синтеза теоретических подходов к менеджменту налогово-бюджетного администрирования посредством добровольной конформации, адаптация международной практики для ее использования в процессе деятельности ГНС.

Прикладное значение диссертации: возможность использования результатов докторской диссертации для повышения эффективности деятельности ГНС в части добровольной конформации налогоплательщиков.

Внедрение научных результатов: результаты исследования были отражены на национальных и международных конференциях и в специализированных публикациях. Часть предложенных рекомендации были оценены и внедрены ГНС.

ȚURCANU IGOR

**MANAGEMENTUL ADMINISTRĂRII FISCALE PRIN PRISMA
CONFORMĂRII VOLUNTARE**

**Specialitatea: 521.03 – ECONOMIE ȘI MANAGEMENT ÎN DOMENIU DE
ACTIVITATE**

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

Aprobat spre tipar *07 mai 2024*
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar 2.0

Formatul hârtiei 60X84 1/16
Tirajul 30 ex.
Comanda nr.

Serviciul Editorial-poligrafic al Academiei de Studii Economice din Moldova
MD-2005, Chișinău, str. Mitropolitul G. Bănulescu – Bodoni, 59
Tel.: (022) 402-936